

Economisch-Statistische Berichten

Filmpreferenties

★

Prof. Dr J. Wisselink

Hoe viert men deze sloep?

★

W. Kats

De te verwachten prijsontwikkeling
voor ruwe katoen

★

Drs H. G. Advokaat

De monetaire ontwikkeling in Frankrijk

★

Prof. Dr A. Kraal

Economische kroniek van Indonesië

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

38e JAARGANG

No 1886

WOENSDAG 22 JULI 1953

**COLLECTIEVE
PENSIOEN-VERZEKERING**

Ook voor Beschikbare Krachten is een annonce in „Economisch-Statistische Berichten” de aangewezen weg. Annonces, waarvan de tekst 's Maandags in ons bezit is, kunnen, plaatsruimte voorbehouden, in het nummer van dezelfde week worden opgenomen.

Uitvoering van bouw- en
betonwerken onder toepassing
van alle moderne bouw-
methoden

VRAAGT BROCHURE WERNINK's WERKEN No. 35

**N.V. WERNINK's BETONMAATSCHAPPIJ
LEIDEN**

Directie: P. A. WERNINK Jr en Ir J. J. G. VAN HOEK

R. MEES & ZONEN

A° 1720

BANKIERS & ASSURANTIE-MAKELAARS

ROTTERDAM

AMSTERDAM - 's-GRAVENHAGE
DELFT - SCHIEDAM - VLAARDINGEN

**ECONOMISCH-
STATISTISCHE BERICHTEN**

Uitgave van het Nederlandsch Economisch Instituut

Adres voor Nederland: *Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.
Telefoon 38040. Giro 8408.*

Bankiers: *R. Mees en Zoonen, Rotterdam.*

Redactie-adres voor België: *Dr J. Geluck, Zwijnaardse
Steenweg 357, Gent.*

Abonnementen: *Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.*

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland en de
Uniegebieden en Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f 26,—,
overige landen f 28,— per jaar. Abonnementen kunnen
ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per
ultimo van het kalenderjaar.

Losse nummers 75 cts.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor West-
zeedijk, Rotterdam-W.

Advertenties. Alle correspondentie betreffende advertenties
te richten aan de Koninklijke Nederlandsche Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam. (Telefoon
69300, toestel 1 of 3).

Advertentie-tarief f 0,30 per mm. Contract-tarieven op aan-
vraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten”
f 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt
zich het recht voor om advertenties zonder opgaaf van
redenen te weigeren.

Advertenties voor het eerstvolgende nummer dienen uiterlijk 28 Juli a.s. des voormiddags in het bezit
te zijn van de Advertentie-afdeling, Postbus 42, Schiedam

Filmpreferenties ¹⁾

Landen	1	2	3	4	5	6	Landen	1	2	3	4	5	6
Australië							Italië						
Groot-Brittannië							Portugal						
Nieuw-Zeeland							Brazilië						
Denemarken							Chili						
Finland							Columbia						
Noorwegen							Mexico						
Zweden							Peru						
Oostenrijk							Venezuela						
Duitsland							Egypte						
Nederland							Irak						
Zwitserland							India						
België							Indonesië						
Frankrijk							Japan						
Griekenland							Siam						

Musiek- en showfilms

Actiefilms

Tragedies

Comedies

Mysteriefilms

Kluchten

¹⁾ Voor toelichting zie: „Marktonderzoek voor Amerikaanse films”, op blz. 578.

INHOUD

Filmpreferenties	Blz. 563	Economische kroniek van Indonesië, door Prof. Dr A. Kraal	Blz. 574
Hoe viert men deze sloep?, door Prof. Dr J. Wis-selink	565	Bedrijfseconomische notities: Het K.L.M.-jaarverslag over 1952, door Drs Th. M. Scholten	576
De te verwachten prijsontwikkeling voor ruwe katoen in het seizoen 1953/54, door W. Kats	567	Aantekening: Marktonderzoek voor Amerikaanse films	578
De monetaire ontwikkeling in Frankrijk, door Drs H. G. Advokaat	570	Geld- en kapitaalmarkt, door Drs J. C. Brezet	580

COMMISSIE VAN REDACTIE: Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen; F. de Vries; C. van den Berg (secretaris). Redacteur-Secretaris: A. de Wit. Assistent-redacteur: J. H. Zoon.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË: F. Collin; J. E. Mertens; J. van Tichelen; R. Vandeputte; A. Vlerick.

DE ARTIKELLEN VAN DEZE WEEK

Prof. Dr J. WISSELINK, Hoe viert men deze sloep?

Er ligt een gevaar in het feit, dat door de gunstige positie, die ons land in de E.B.U. inneemt, de invoer steeds verder wordt geliberaliseerd. Getracht wordt, aan te tonen, dat vooral voor bedrijfstakken, die serieproducten vervaardigen met per serie hoge initiale kosten per eenheid product, een liberalisatie zonder gelijktijdige afschaffing van invoerrechten in de O.E.E.C.-landen een ernstige aantasting van hun bestaansmogelijkheid betekent, wanneer deze bedrijfstakken in kleine landen zijn gevestigd. Een bedrijfstak, waarvoor dit laatste zeer sterk spreekt, is de textieldrukkerij. Aan de hand van cijfermateriaal wordt getracht het voor deze industrie bestaande gevaar aan te tonen. Het gevaar voor de bedoelde sectoren is niet de algehele Westeuropese integratie, maar de zgn. „overgangperiode”, waarin de invoerrechten op de geliberaliseerde artikelen nog niet zijn afgeschaft.

W. KATS, De te verwachten prijsontwikkeling voor ruwe katoen in het seizoen 1953/54.

Het ziet er thans naar uit, dat de wereldproductie van ruwe katoen in het seizoen 1953/54 rond 35,3 mln balen zal bedragen, hetgeen ca 0,4 mln balen minder is dan in het na-oorlogse record seizoenjaar 1952/53. Aan de hand van voorlopige ramingen omtrent aanplant en areaal kan aangenomen worden, dat in verschillende voornamelijk productiegebieden de outside growths in 1953/54 minder overvloedig ter beschikking zullen staan dan in 1952/53. De verwachte dalingen in de katoenaanplant worden toegeschreven aan minder gunstige resultaten van het laatste seizoen in verband met de scherpe teruggang in prijzen sinds 1951, verschuiving naar andere oogsten, die meer winstgevendende prijzen opbrengen, en het gebrek aan liquide middelen bij de producenten. Gelet op de grote voorraden, die er in enkele markten aanwezig zijn, behoeft er volgens de huidige gegevens geen vrees voor katoenschaarste te bestaan. Voor de ontwikkeling van het prijspeil in het komende seizoen blijft de gang van zaken in de Verenigde Staten van eminent belang. Het prijspeil voor Noord-amerikaanse katoen is thans noch in de naaste toekomst een juiste weerspiegeling van de wet van vraag en aanbod. Voor 1953 bedraagt de steunprijs voor middling $15/16$ inch cotton 32,70 dollarcent. Indien de aan het begin van het oogstjaar, 1 Augustus 1953, vast te stellen pariteitsprijs hoger ligt dan de de pariteitsprijs van 15 Januari 1953, die ten grondslag is gelegd aan de berekening van de voorlopige steunprijs van 32,70 dollarcent, zal de steunprijs gefixeerd worden op basis van deze hogere pariteitsprijs. De steunprijs bedroeg in 1952 voor middling $15/16$ 31,96 dollarcent. Op grond van de huidige gegevens kan worden vastgesteld, dat er voor oogst 1953/54 sprake is van een minimumnotering voor nieuwe oogst katoen op de New Yorkse termijnmarkt van 33,76 dollarcent per lb. •

Drs H. G. ADVOKAAT, De monetaire ontwikkeling in Frankrijk.

In de na-oorlogse Franse credietpolitiek zijn drie fasen te onderscheiden. De eerste is die van 1944 tot 1947, gekenmerkt door grote ontsparringen en sterke inhaalvraag in de consumptieve sector. Het Conseil National du Crédit — in 1945 gevormd met als taak om de crediet-

politiek af te stemmen op de door de Overheid bepaalde economische politiek — sprak zich in 1947 uit voor selectieve credietpolitiek. Kenmerkend voor deze politiek is, dat in plaats van de normale criteria van veiligheid en rentabiliteit in de eerste plaats richtinggevend voor de credietverlening werden het economisch nut en de volkomen onmogelijkheid, op andere wijze dan door bankcrediet de benodigde middelen te verkrijgen. Deze selectieve politiek is een mislukking geworden. De tweede fase loopt van 1947 tot 1950. De investeringen in en de modernisering van het productie-apparaat, de bevrediging van de inhaalvraag leidden tot een zekere stabilisatie. In September 1948 achtte het Conseil National du Crédit het ogenblik gekomen om in de meer normale verhoudingen tot een kwantitatieve politiek over te gaan. De mogelijkheid van selectieve toepassingen bleef echter in ruime mate bestaan. De stabilisatie schreed voort. In de eerste helft van 1950 werd het productiepeil van 1929 bereikt met een zeer gunstig peil van werkgelegenheid; de prijshausse was tot staan gekomen. De derde fase loopt van Juni 1950 tot heden. De herbewapening bewerkstelligde aanvankelijk een sterke opleving en verhoogde exporten. In 1951 werd de toestand aanzienlijk slechter. De sterke credietexpansie leidde tot een inflatoire ontwikkeling. Het creditsaldo bij de E.B.U. veranderde in een debetsaldo. In October en November 1951 ging Frankrijk tot een aanzienlijke verscherping van de kwantitatieve credietpolitiek over. Na Februari 1952 liep de credietvraag aanzienlijk terug. Schrijver behandelt vervolgens de moeilijkheden in Frankrijk, nl. de onvoldoende besparingen, het tekort op de betalingsbalans en het budgetdeficit.

SOMMAIRE

Prof. Dr J. WISSELINK, La libéralisation et la diminution des droits d'importation.

L'auteur est d'avis qu'une libéralisation doit être accompagnée d'une abolition des droits d'importation dans les pays de l'O.E.C.E. Au cas que cette condition ne soit pas réalisée, l'existence des industries se trouvant aux petits pays et fabriquant des produits en série, qui demandent des frais généraux élevés, sera être attaquée.

W. KATS, Les prévisions des prix sur le marché du coton brut en 1953/54.

L'auteur mentionne dans cet article des données concernant les prévisions de la production, de la consommation et du stock du coton brut. Afin de prédire le développement des prix sur le marché du coton brut en 1953/54 il est nécessaire d'étudier la situation aux Etats-Unis. L'écrivain donne un aperçu de cette situation.

Drs H. G. ADVOKAAT, Le développement monétaire en France.

L'auteur étudie le développement monétaire en France depuis 1949. Il traite trois phases, notamment 1944-1947, 1947-1950 et juin 1950 jusqu'à présent. En ce qui concerne les difficultés récentes l'auteur envisage particulièrement les épargnes insuffisantes, le déficit de la balance des paiements et le déficit budgétaire.

Hoe viert men deze sloep?

Na de tweede wereldoorlog is er zeer terecht naar gestreefd, om de verkleining van de omvang van de internationale handel, die in de dertiger jaren is begonnen, tegen te gaan en wel door het maken van internationale regelingen.

Welke organisaties er alzo op dit terrein werken en gewerkt hebben, mag bekend verondersteld worden. Voor ons doel is het slechts van belang om te wijzen op een tweetal daarvan, nl. de G.A.T.T., een wereldorganisatie, die zich geleidelijk verlaging en afschaffing van invoerrechten ten doel stelt en de O.E.E.C., een Europese instelling, die liberalisatie van de Westeuropese handel nastreeft, met als verder verwijderd doel de Westeuropese integratie.

Doordat echter de politiek van de G.A.T.T. en de O.E.E.C. niet gecoördineerd zijn, d.w.z. doordat de steeds verder gaande liberalisatie *niet* gepaard gaat met afschaffing, althans drastische vermindering van invoerrechten op de geliberaliseerde artikelen, ontstaat een „halfwegpositie” en hierdoor ontstaan bepaalde moeilijkheden, waarover wij in het volgende gaarne enige opmerkingen willen maken.

De O.E.E.C. dwingt de landen, die een sterke positie in de E.B.U. innemen, tot een praktisch volledige liberalisatie.

Wat ons land betreft konden wij enkele weken geleden in de dagbladen lezen, dat 92 pCt van de import is geliberaliseerd. Op zichzelf is het een verheugend verschijnsel, dat onze positie in de E.B.U. zulks *in het algemeen gesproken* rechtvaardigde, maar toch sluit deze steeds verder gaande liberalisatie tevens ernstige gevaren in zich. Gevaren, die uiteraard groter worden, naarmate het liberalisatiepercentage de 100 nadert. Wij mogen immers aannemen, dat de sectoren, die het laatst geliberaliseerd zijn, c.q. nog geliberaliseerd staan te worden, de zwakste zijn van onze economie.

De lezer zal wellicht zeggen: „Dan moeten die zwakken maar verdwijnen als offer op het altaar der Europese integratie”. Zo eenvoudig liggen de dingen echter niet. Het merkwaardige verschijnsel doet zich nl. voor, dat sommige „zwakken”, nl. die waarop wij hier het oog hebben, *niet* zwak zouden staan, wanneer zij strijd moesten voeren in een *volledig* geïntegreerde Europese markt. Zij worden uitsluitend bedreigd door de *halfslachtige situatie*, die bestaat in de zgn. „overgangperiode”, waarin bij een volledige liberalisatie van hun producten de invoerrechten daarop in de O.E.E.C.-landen nog *niet* zijn afgeschaft.

In het navolgende zullen wij trachten aan te tonen, dat vooral voor bedrijfstakken, die serie-producten vervaardigen met voor elke serie hoge initiale kosten per eenheid product, een liberalisatie *zonder gelijktijdige afschaffing van invoerrechten in de O.E.E.C.-landen* een ernstige aantasting van hun bestaansmogelijkheden betekent, wanneer deze bedrijfstakken in *kleine landen* zijn gevestigd. In de kleine Europese landen zullen zich ongetwijfeld verschillende bedrijfstakken van het zo juist aangeduide type bevinden.

Voor al in de textielsector zijn hiervan diverse voorbeelden te noemen. Wij denken in dit verband bijv. aan Jacquard-weverijen van gordijnstoffen en tafelgoed. Het meest sprekende voorbeeld lijkt ons echter wel de textieldrukkerij. Hier maken nl. voor elke serie (m.a.w. voor

elk dessin) de initiale dessinkosten een groot deel uit van de totale kosten per meter. Wij nemen deze bedrijfstak dan ook als voorbeeld voor ons betoog.

Teneinde een duidelijk beeld te kunnen geven van het gesignaleerde gevaar is het noodzakelijk, eerst een overzicht te geven van de kostenstructuur van een textieldrukkerij. Voor een inzicht in de kostenstructuur is weer een summier aanduiding van de aard van het productieproces noodzakelijk.

Het bedrukken van textiel geschiedt volgens het procédé, dat ook in de papierdrukkerij wel gebezigd wordt en bekend staat als de zgn. koperdiepdruk. Aan de hand van een door een dessinateur vervaardigd ontwerp worden koperen walsen gegraveerd en wel voor elke te drukken kleur één wals. In de drukmachine wordt met behulp van deze walsen het dessin op het doek overgebracht. Uiteraard is een groot aantal voor- en nabewerkingen nodig, naast het eigenlijke drukken. Hierop kan echter vanwege de plaatsruimte niet nader worden ingegaan.

Bij de kostenstructuur van de textieldrukkerij kunnen wij nu onderscheiden:

A. Variabele kosten:

1. kosten van het te bedrukken doek;
2. kosten van kleurstoffen en chemicaliën;
3. variabel deel van de bewerkings- en verkoopkosten.

Al deze kosten zijn per dessin enigszins degressief. Hoe groter de serie, in casu de gedrukte hoeveelheid per dessin, des te beter raakt de drukker „ingespeeld” en des te kleiner wordt het aantal fouten en daarmee de uitval. Voorts wordt bij grotere series het kleurverbruik per meter lager, o.a. ten gevolge van geringere overschotten van de voor elke kleur aangemaakte drukpap.

Ten slotte zien wij een degressie bij het variabele deel van de bewerkingskosten: lange series betekenen minder schematische onderbrekingen van het productieproces. De variabele bewerkingskosten (bijv. loonkosten) zullen daardoor ook per eenheid dalen.

B. Vaste kosten:

1. Vast per dessin: de initiale dessinkosten.
Zij bestaan uit:
 - a. de prijs voor het ontwerp van het dessin of de overeenkomstige kosten van eigen atelierwerk;
 - b. de kosten van het graveren van walsen;
 - c. overige walskosten, zoals rente en afschrijving over de walsen. Deze walsen blijven nl. veelal één of meerdere jaren t.b.v. het dessin gereserveerd;
 - d. de kosten van het gereedmaken van een monstercollectie.
2. Overige vaste kosten: ook hier is de hoeveelheid per serie van groot belang. De machine-rendementen zullen immers bij grotere series hoger liggen. Grotere series betekenen minder schematische onderbrekingen in de productie, m.a.w. lagere vaste kosten per eenheid product.

Zoals uit het bovenstaande al min of meer blijkt, is de seriegrootte hier *het* belangrijke element voor de kosten per eenheid product. Hoe groot de invloed van deze seriegrootte is, willen wij uiteenzetten aan de hand van een vergelijkende kostprijsberekening voor bedrukte rayon-vezelstof, een van de belangrijke producten van de textieldrukkerij.

Naast elkaar worden gegeven de kostprijscijfers voor een Nederlandse en een Duitse drukkerij, daarbij uitgaande van het feit, dat in Nederland de gemiddeld op de binnenlandse markt geplaatste hoeveelheid 5.000 meter bedraagt, terwijl, zoals op een recente internationale drukkersconferentie bleek, het overeenkomstige getal in Duitsland 30.000 is.

Bedrukte goederen zijn een mode-artikel. In een klein land als Nederland is het daarom practisch niet mogelijk gemiddeld meer dan 5.000 meter per dessin te plaatsen. In Duitsland kan de geplaatste hoeveelheid zoveel omvangrijker zijn ten gevolge van de grotere bevolking, welke bovendien verspreid is over een groter geografisch gebied.

Bij onderstaande opstelling wordt uitsluitend uitgegaan van ons bekende Nederlandse cijfers, omdat Duitse helaas ontbreken. Toch kan een opstelling voor een imaginair Duits bedrijf van gelijke omvang gegeven worden, wanneer men uitgaat van de volgende veronderstellingen:

1. dat de prijzen van de kostenelementen in Duitsland en Nederland gelijk zijn;
2. dat de stand van de techniek en de kwaliteit van de leiding hier en ginds op hetzelfde peil staan.

Uit ervaring is ons bekend, dat deze veronderstellingen geenszins irreëel zijn. Ook echter, wanneer ze niet geheel juist zouden zijn, tast dit het verdere betoog in wezen niet aan.

Kostprijsberekening voor een Nederlands en een Duits bedrijf, van 1 meter rayon-vezelstof, bedrukt met een 4-kleurig dessin:

I. Omdat juist de initiale dessinkosten hier zo belangrijk zijn, geven wij allereerst een afzonderlijke berekening van deze kosten per meter doek:

Ontwerp	f 100
4 walsen graveren	„ 1.100
Overige walskosten	„ 100
Uitmonstering	„ 200
	<u>f 1.500</u>

Nu gaat de seriegrootte meespreken; per meter zijn deze kosten dus:

a. in Nederland:	$\frac{f 1.500}{5.000} = f 0,30$
b. in Duitsland:	$\frac{f 1.500}{30.000} = f 0,05$

II. Eigenlijke kostenopstelling:

	Nederland	Duitsland
variabele kosten:		
doek	0,60	0,59
kleurstoffen en chemicaliën	0,19	0,18
variabel deel overige kosten	0,06	0,05
	<u>0,85</u>	<u>0,82</u>
vaste kosten:		
initiale dessinkosten	0,30	0,05
vast gedeelte overige kosten	0,14	0,13
	<u>0,44</u>	<u>0,18</u>
Integrale kosten	1,29	1,—

Nadrukkelijk wordt opgemerkt, dat alle verschillen tussen de Nederlandse en de Duitse kostprijzen hier veroorzaakt zijn door het genoemde verschil in seriegrootte.

Vóór wij uit bovenstaande cijfers conclusies kunnen trekken, is het noodzakelijk te vermelden, dat in deze bedrijfstak in geheel West-Europa een zekere overcapaciteit bestaat door het wegvallen van zeer belangrijke exportmarkten ten gevolge van industrialisatie elders.

Als gevolg van deze overcapaciteit is het in alle Europese landen een algemeen verschijnsel, dat men zijn vaste kosten zoveel mogelijk goed tracht te maken op de in de vooralsnog beschermde binnenlandse markt te plaatsen hoeveelheid. Additionele export is meestal slechts mogelijk tegen prijzen, die weinig boven de variabele kosten liggen.

Wanneer men nu in het oog houdt, dat de import van bedrukte rayon-vezelstof in Nederland met 18 pCt is belast, terwijl het overeenkomstige percentage in Duitsland 22 is, dan kan men t.a.v. de concurrentiemogelijkheden voor de Nederlandse en de Duitse drukkers op elkaars markten de volgende conclusies trekken:

1. Wanneer een Duits fabrikant 4-kleurige bedrukte rayon-vezelstof naar Nederland exporteert, kan hij aanbieden tegen een prijs, die een fractie ligt boven f 0,82, stel f 0,83. De Nederlandse afnemer betaalt dan inclusief rechten f 0,83 + 18 pCt daarvan = f 0,98. Deze prijs ligt *ver beneden* de Nederlandse integrale kosten.

2. Een Nederlands fabrikant, die, op dezelfde basis calculerend, een additionele hoeveelheid naar Duitsland wil exporteren, moet minimaal f 0,86 berekenen. De prijs voor de Duitse afnemer is in dit geval, inclusief het Duitse invoerrecht, f 1,05 of wel 5 cent *boven* de Duitse integrale kosten!

Het bovenstaande had betrekking op één bepaald, hoewel belangrijk, artikel. Mutatis mutandis geldt echter hetzelfde ook voor alle andere bedrukte artikelen, alsmede voor bepaalde Jacquard-geweven producten.

Dat het hier allermint om een academisch probleem gaat, moge blijken uit de moeilijkheden, waarin de Belgische textieldrukkerijen zich momenteel bevinden. Enige jaren geleden zijn in België bedrukte textielgoederen geliberaliseerd. De markt is hierdoor zodanig ontwricht en de wapens zijn zó ongelijk, dat de twee grootste Belgische drukkerijen aan hun Regering hebben laten weten, dat zij gedwongen zullen zijn te gaan sluiten, als de huidige situatie voortduurt. De Belgische Overheid ziet nu de mogelijkheid tot deliberalisatie onder ogen.

Een wel zeer sterke aanwijzing voor de juistheid van datgene wat wij getracht hebben met de gegeven kostprijzenvergelijking aan te tonen, is de hieronder afgedrukte resolutie, die is aangenomen op een internationaal drukkerscongres, dat op 22 en 23 Juni jl. te Knokke is gehouden. Op dit congres waren o.a. ook vertegenwoordigd Duitsland, Frankrijk, Engeland en Italië.

Ook de drukkers uit de grote landen hebben hierin dus toegegeven, dat liberalisatie met behoud van invoerrechten *vernietigend* is voor de industrie in de kleine landen. Men zie punt 4 van de resolutie en lette vooral op het woord „*désastreuse*”. Het is duidelijk, dat deze resolutie niet (zoals het geval is) met algemene stemmen zou zijn aangenomen, indien de grote landen ons hier gegeven betoog hadden kunnen aanvechten.

De gevolgen van de reeds gepasseerde liberalisatie van katoenen drukgoederen tekenen zich bij ons reeds af. De prijzen voor bedrukte rayon-artikelen staan eveneens onder zware druk door de te grote omvang van de contingenten.

Mocht de Nederlandse Regering op de volgende O.E.E.C.-vergadering tot algehele liberalisatie van deze sector besluiten, dan is o.i. het pleit beslecht. Deze bedrijfstak zou zó getroffen worden, dat zijn structurele positie op onherstelbare wijze wordt aangetast!

De gevolgen van het liberaliseren van de producten van deze bedrijfstak en van de overige sectoren, waarvoor hetzelfde geldt, zijn niet exact in cijfers uit te drukken. Wij zijn er echter van overtuigd, dat onze economie ernstig geschaad zou worden. Een kapitaalvernietiging van enige honderden millioenen guldens en werkloosheid voor duizenden arbeiders zou ongetwijfeld het gevolg zijn. Is dit geen stap terug op het pad der industrialisatie? Is het wel

juist om au fond gezonde bedrijfstakken ernstig in gevaar te brengen en tegelijkertijd nieuwe bedrijven te creëren, die hun levensvatbaarheid nog moeten bewijzen?

Door het wegvallen van een belangrijke export zou ook onze betalingsbalans geschaad worden. Wij zien hier weer een merkwaardige wisselwerking: de gunstige stand van de betalingsbalans is aanleiding tot verdere liberalisatie, die verdere liberalisatie verslechtert de betalingsbalans. Die verslechtering van de betalingsbalans zou op haar beurt weer tot deliberalisatie kunnen leiden. Dit zou niet zo erg zijn, wanneer niet *intussen* onherstelbare schade werd aangericht!

Resumerend willen wij opmerken, dat het *niet* de algehele Westeuropese integratie is, die de door ons bedoelde bedrijfstakken en inzonderheid de textiel-drukkerij bedreigt. Eén grote Westeuropese markt zou immers ook voor de producenten in de kleine landen tot grotere productie per serie kunnen leiden.

Weliswaar zou de werkelijke *verovering* van die grote markt inspanning kosten, maar die inspanning wordt niet gevreesd. Bij een „free fight in a big market” hebben de Nederlandse bedrijven een goedé kans. En inderdaad gelijke kansen in dit „free fight” is alles, wat de Nederlandse industrie vraagt. Het gevaar ligt in de overgang-periode.

De liberalisatie is één der middelen om tot gelijke kansen te komen, aanmerkelijke vermindering en ten slotte afschaffing der invoerrechten is het andere. Doch ze zijn *onafscheidelijk* verbonden.

Men kan het bereiken van deze gelijke kansen het beste vergelijken met het strijken van een sloep. Bij dit strijken hangt de sloep aan twee trossen (één vóór en één achter), welke trossen gelijk gevierd moeten worden, wil de boot veilig te water komen. Het eenzijdig vieren van één tros, bijv. die aan de boeg van de sloep, schudt zeker een deel van de inzittenden over de boeg in de kille golven.

Geen Nederlands gezagvoerder zou toestaan, dat zijn bootslieden het 100 pCt vieren van alléén de boegtros als ideaal op zichzelf zouden beschouwen.

Evenmin kan en mag 100 pCt liberalisatie van de import een doel op zichzelf zijn. Men zou toch niet, zij het onbedoeld, Nederlandse mankracht en Nederlands kapitaal overboord willen gooien?

Voorburg.

J. WISSELINK.

Op reis?

Voor Uw
Deviezen
alsmede voor het sluiten van een
Bagage- en
Reisongevallenverzekering
naar de

ROTTERDAMSCH E BANK N.V.
250 Vestigingen in Nederland

le 23 juin 1953.

Les Membres de la Fédération Internationale des Imprimeurs sur Tissus, réunis à Knokke, profondément attachés à l'idéal de la création d'un marché commun en Europe, et convaincus également que pour réaliser ce but il est indispensable d'éviter, dans tel ou tel Pays Membre, une catastrophe dans l'ordre économique, ou social, formulent les conclusions suivantes:

1. Etant donné l'importance des frais fixes dans le prix de revient, les conditions de travail et de prix de chaque manufacture d'impression sont étroitement liées au volume des dispositions par dessin.
2. Etant donné le suréquipement et la capacité de production trop grande de l'industrie de l'Europe Occidentale, suréquipement de plus en plus marqué par suite de l'industrialisation des Pays qui étaient autrefois les clients de l'Europe, et la perte de ces débouchés pour l'industrie Européenne, la consommation intérieure de chaque pays devient le facteur essentiel du prix de revient de chaque industrie nationale.
3. L'industrie de l'Impression de l'Europe Occidentale considère, ainsi qu'il a été dit plus haut, la création d'un marché commun de l'Europe Occidentale comme le but à poursuivre.
4. Mais aussi longtemps que les conditions nécessaires et préalables à une intégration totale ne sont pas remplies, les industries d'Impression des petits pays sont exposées à une concurrence désastreuse de la part de l'industrie des pays disposant d'un marché intérieur important. Ce danger existe notamment parce que les industries disposant d'un marché intérieur important sont en mesure d'étaler sur une base plus large les frais généraux.
5. C'est seulement en tenant compte de ces considérations et sans préjudice des autres conditions préalables déjà définies au cours des précédents Congrès, que la libération des échanges, c'est-à-dire la suppression des contingents, serait acceptable pour les industries des pays ne disposant que d'un marché intérieur relativement étroit.
6. La Fédération Internationale des Imprimeurs sur Tissus décide d'entreprendre l'étude approfondie de ce problème en vue de formuler des propositions qui seront soumises aux Gouvernements intéressés.

De te verwachten prijsontwikkeling voor ruwe katoen in het seizoen 1953/54

Het is een hachelijke onderneming een opinie ten beste te geven over de te verwachten prijsontwikkeling voor ruwe katoen op de wereldmarkt. Vraagt men op de katoenbeurs in New Orleans naar een definitie van katoen en van de katoenprijs, dan wordt U het volgende traditionele antwoord gegeven:

„Cotton is the overcoat of a seed that is planted and grown in the Southern States to keep the producer broke and the buyer crazy. The fiber varies in color and weight and the man who can guess nearest the length of a fiber is called a cotton man by the public, a fool by the farmer and a poor businessman by his creditors. The price of cotton is fixed in N.O. and N.Y. and goes up when you have sold and down when you have bought”.

Een meer serieus antwoord op de gestelde vraag ver-

eist een nader onderzoek van de beschikbare gegevens, maar ook dan zal het slechts mogelijk zijn een zeer globaal antwoord te geven in het licht van de thans bekende feiten en vigerende omstandigheden ¹⁾. Een statistisch onderzoek heeft uiteraard in de eerste plaats betrekking op het verleden, maar gedachtig aan het woord van een Nederlandse dichter: in het heden ligt het verleden, in het nu wat worden zal, zal men de ervaringen van vorige seizoenen niet voorbij kunnen gaan.

¹⁾ Bij het schrijven van dit artikel is gebruik gemaakt van door de I.C.A.C., Washington D.C. en het Department of Agriculture, Washington D.C. gepubliceerde gegevens.

Het ziet er thans naar uit, dat de wereldproductie van ruwe katoen in het seizoen 1953/54 rond 35,3 mln balen zal bedragen, hetgeen ca 0,4 mln balen minder is dan in het na-oorlogse record seizoenjaar 1952/53. Aangemoedigd door de hoge katoenprijzen in de Korea-hausseperiode heeft men allerwege het katoenareaal aanzienlijk uitgebreid. Zoals bekend, bleef gedurende de eerste drie na-oorlogse jaren de wereldproductie jaarlijks 3 tot 6 mln balen beneden het wereldverbruik; op deze wijze waren de exportlanden in staat de sinds ongeveer 1937 geaccumuleerde grote voorraden van de hand te doen. Tegelijkertijd stimuleerde het stijgende prijspeil een snel herstel van de wereldproductie, welke behalve in 1950/51 het wereldverbruik elk jaar sinds 1947/48 met 1 tot 3 mln balen overtrof. Ten gevolge van deze marktontwikkeling stegen de wereldvoorraden opnieuw en verwacht kan worden, dat deze stocks tegen het einde van het huidige seizoen een stand zullen bereiken van ongeveer 17,5 mln balen. Op het eerste gezicht lijkt dit een indrukwekkende voorraad, 6 mln balen meer dan het na-oorlogse laagtepunt van 11,5 mln balen, bereikt aan het eind van het seizoen 1950/51, maar het is altijd nog ca 11,5 mln balen beneden het stockniveau van 1 Augustus 1945 toen de wereldvoorraad aan ruwe katoen ca 29 mln balen omvatte.

Het tijdstip is te vroeg gekozen, wanneer men nu reeds een nauwkeurig inzicht zou willen hebben in de omvang van de te verwachten oogsten in de landen van de vrije wereld met uitzondering derhalve van Rusland, China en Oost-Europa. Aan de hand van voorlopige ramingen omtrent aanplant en areaal kan aangenomen worden, dat in verschillende voorname productiegebieden, de outside growths of exoten in 1953/54 minder overvloedig ter beschikking zullen staan dan in 1952/53. De verwachte dalingen in de katoenaanplant worden toegeschreven aan minder gunstige resultaten van het laatste seizoen in verband met de scherpe teruggang in prijzen sinds 1951, verschuiving naar andere oogsten — voedselgewassen — die meer winstgevendere prijzen opbrengen en het gebrek aan liquide middelen bij de producenten.

De twee laatstgenoemde factoren doen zich met name voor in Mexico en het Midden Oosten. De liberale wijze, waarop in laatstgenoemde productiegebieden planters-credieten zijn verleend en de mede naar aanleiding daarvan verrichte omvangrijke investeringen in landbouw-werktuigen en akkers in de haussejaren 1950/51 hebben vorig jaar na de scherpe prijsdalingen bij onderscheidene planters, die hypothecaire verplichtingen hadden aangegaan, financiële moeilijkheden veroorzaakt. In diverse landen zijn reeds areaalrestricties aangekondigd; Egypte, Syria, Pakistan, terwijl in Mexico, volgens de jongste berichten, de aanhoudende droogte oorzaak zal zijn, dat de oogstopbrengst kan terugvallen op een peil van rond 1 mln balen. In Egypte, waar de nieuwe Regering er in geslaagd is de katoenhandel te stabiliseren door de prijsbeweging te koppelen aan de N.Y. termijnmarkt, wordt het areaal voor de langstapelige Karnak katoen gehalveerd, voor Giza 30 met ongeveer de helft uitgebreid en voor Ashmuni/Zagora met rond 1/3 verminderd. In het Zuidelijk halfmond van Amerika zal de productie in Brazilië vermoedelijk een daling te zien geven van rond 200.000 balen.

Globaal genomen zullen de oogstopbrengsten in 1953/54 in de productiegebieden buiten de Verenigde Staten en het Sovjet-blok zeer waarschijnlijk rond 1 mln balen minder zijn dan in 1952/53. Ongetwijfeld zal een

en ander enigszins van invloed zijn op het prijspeil. De totale productie van outside growths zal echter ondanks deze vermoedelijke teruggang van ca 1 mln balen rond 12½ mln balen belopen, vergeleken met 13½ mln balen in het seizoen 1952/53.

De wereldconsumptie van ruwe katoen, welke in het seizoen 1951/52 rond 32 mln balen beliep, waarvan 25 mln balen in de niet-communistische wereld, ontwikkelt zich blijkens de consumptiecijfers betrekking hebbende op de eerste helft van het seizoen 1952/53 op nagenoeg hetzelfde peil. De consumptie in de periode 1 Augustus 1952-1 Januari 1953 in de niet-communistische wereld bedraagt 12,8 mln balen, in dezelfde periode van het voorafgaande seizoen 13,1 mln balen.

Gelet op de grote voorraden, die er in enkele markten aanwezig zijn en boven de markt zweven (Verenigde Staten, Brazilië), behoeft er volgens de huidige gegevens geen vrees voor katoenschaarste te bestaan. De klimatologische omstandigheden kunnen echter steeds voor verrassingen zorgdragen, terwijl wij de politieke situatie, gezien de vele ups and downs in de wapenstilstands-onderhandelingen in Korea, moeilijk kunnen overzien.

Voor de ontwikkeling van het prijspeil in het komende seizoen blijft de gang van zaken in de Verenigde Staten van eminent belang. Het aandeel van de States in de wereldproductie bedraagt 44 pCt, althans in het seizoen 1952/53. Hoe deze productie zich in het a.s. seizoen 1953/54 zal ontwikkelen, laat zich nog maar ten dele voorspellen. Het jongste oogstrapport van het Amerikaanse Departement van Landbouw raamt het beplante areaal per 1 Juli a.s. op 24,6 mln acres, hetgeen 91,4 pCt is van het areaal van het vorige jaar, toen uiteindelijk een areaal van 26,9 mln acres beplant bleek met katoen. Ondanks de dringende oproep van de Minister van Landbouw de katoenproductie op nationale basis te beperken met ca 18 pCt vergeleken met 1952, ter vermindering van controlemaatregelen in 1954, hebben de cotton farmers in verband met het gunstige prijspeil in principe geen beperking van de aanplant toegepast. Volgens verkregen inlichtingen waren ernstige droogte in Texas en zeer ongunstige weersomstandigheden in Oklahoma en diverse Staten in de Centrale katoengordel oorzaak, dat vóór de 1e Juli aanzienlijke terreinen werden prijsgegeven. Over het algemeen zijn de weersomstandigheden minder gunstig geweest. Het geringere areaal moet daarom uitsluitend aan laatstgenoemde redenen worden toegeschreven.

Het is onmogelijk te voorspellen op welke oogstopbrengst kan worden gerekend. Er zal rekening moeten worden gehouden met verliespercentages — ten gevolge van het prijsgeven van diverse katoenakkers, weersinvloeden en insectenschade. Van al deze factoren hangt af welke opbrengst uiteindelijk zal worden bereikt per acre. Al naar gelang men de opbrengst per acre in de uitgestrekte gebieden van de Cotton Belt als omrekeningsfactor stelt op bijv. 262,4 lbs per acre in de 10 jaren van 1941/50 — of 282,7 lbs zoals in 1952 — kan men de oogst volgens de jongste areaalraming schatten op 13 à 14 mln balen. Met een carry-over van plus minus 5 mln balen aan het einde van het huidige seizoen, waarvan zich 1,8 mln balen in regeringshanden bevinden (C.C.C.), zal er bij een dergelijke oogst quantitatief voldoende aanbod zijn om aan de behoefte aan Noord-amerikaanse katoen te voldoen.

Het vorenstaande impliceert evenwel niet, dat het kwalitatieve aanbod uit de carry-over in ieder opzicht voldoende en bevredigend zal zijn. De „best sellers”

en met name geldt dit voor de zgn. „better grades and staples” worden gewoonlijk niet op voorraad gehouden of bij de C.C.C. beleend. De vraag naar Noordamerikaanse katoen zal een hoeveelheid van 13 mln balen (9,5 mln balen binnenlands verbruik plus $3\frac{1}{2}$ mln balen export) niet overtreffen, tenzij de export grotere vormen gaat aannemen dan in het huidige seizoen het geval is geweest. De mogelijkheid bestaat dan echter, uit de stocks van rond 5 mln balen te putten.

In 1952/53 is de export nog in sterke mate beïnvloed door het beschikbaar stellen van M.S.A. dollarhulp aan diverse katoenverbruikende landen, welke voor Europa plus minus \$ 190 mln bedroeg, voldoende voor de aanschaffing van rond 1 mln balen katoen. Desondanks vertoonde de katoenexport van de Verenigde Staten een aanzienlijke daling vergeleken met 1951/52 toen $5\frac{1}{2}$ mln balen werden uitgevoerd. Men raamt de export in het seizoen 1952/53 thans op rond 3 mln balen. Weliswaar zijn intussen weer aanzienlijke bedragen aan M.S.A. dollarhulp voor katoenaankopen aan diverse Westeuropese landen, voornamelijk Italië, Frankrijk en West-Duitsland, toegewezen, maar aangenomen moet worden, dat bij het afnemen van de Amerikaanse dollarhulpverlening voor economische en militaire doeleinden in de naaste toekomst, waarop het streven van de huidige Amerikaanse Regering is gericht, in diverse landen minder dollardeviezen beschikbaar zullen staan voor het betrekken van Noordamerikaanse katoen dan in voorafgaande seizoenen.

Het is nog niet te voorzien of het voor de Amerikaanse Regering nodig zal zijn voor 1954 afzetquota of areaaltoewijzingen voor Upland katoen vast te stellen. Krachtens bevoegdheid bij de Wet verleend kan de Minister van Landbouw de katoenproductie beperken, indien het normale aanbod van katoen in een productiejaar hoger geraamd wordt dan de som van het geschatte binnenlandse verbruik plus export/vermeerderd met een carry-over van 30 pCt. De Minister van Landbouw kan tot uiterlijk 15 October a.s. wachten met een decisie omtrent de instelling van marktquota en de afkondiging van areaaltoewijzingen voor 1954. In April jl. werd gerapporteerd, dat de procedure reeds werd voorbereid, maar bij een oogst van 13 à 14 mln balen is de kans op deze areaalrestricties uiteraard niet erg groot. Het is in ieder geval wel opmerkelijk, dat ook onder Republikeins bewind met het wapen van oogstreicties, ontleend aan het Democratisch arsenaal, bedreigd is, weliswaar op grond van de bestaande landbouwwetgeving, maar niettemin volledig in strijd met het door de Republikeinen hoog gehouden ideaal van „free enterprise”.

Het prijspeil voor Noordamerikaanse katoen is thans noch in de naaste toekomst een juiste weerspiegeling van de wet van vraag en aanbod. Men kan er van op aan, dat de markt een geheel ander beeld zou vertonen,

indien er krachtens de federale landbouwwetgeving geen Government Cotton Loan Program bestond. De katoenprijs wordt op peil gehouden door middel van het steunprijsprogramma. Voor 1953 bedraagt de steunprijs voor middling 15/16 inch cotton 32,70 dollarcent. Indien de aan het begin van het oogstjaar, 1 Augustus 1953, vast te stellen pariteitsprijs hoger ligt dan de pariteitsprijs van 15 Januari 1953, die ten grondslag is gelegd aan de berekening van de voorlopige steunprijs van 32,70 dollarcent, zal de steunprijs gefixeerd worden op basis van deze hogere pariteitsprijs. Zoals bekend bedroeg de steunprijs in 1952 voor middling 15/16 31,96 dollarcent. Het verschil is vooral ontstaan door de hogere premie, welke voor 15/16 inch katoen vergeleken met 7/8 inch geldt. Vorig jaar bedroeg deze premie 105 punten, thans 190 punten.

Om een vergelijking mogelijk te maken met de New Yorkse termijnnoteringen moet rekening gehouden worden met het kostenverschil bij levering van katoen in Memphis, Tenn. tegen loan-voorwaarden en levering tegen een termijncontract in N.Y. Het zgn. New Yorker futures equivalent is blijkens ingewonnen inlichtingen in de Verenigde Staten 1 dollarcent hoger dan de loan-rate voor het Memphis district ad 32,76 dollarcent.

Op grond van de huidige gegevens kan derhalve vastgesteld worden, dat er sprake is voor oogst 1953/54 van een aanwijsbare minimumnotering voor nieuwe oogst katoen op de New Yorkse termijnmarkt van 33,76 dollarcent per lb. Met andere woorden er ligt een bodem in de markt in N.Y. voor de Noordamerikaanse katoen van rond $33\frac{3}{4}$ dollarcent. In de praktijk is overigens wel gebleken, dat een relatief geringe daling van de termijnmarkt beneden dit niveau mogelijk is, in verband met bezwaren, die er bestaan tegen het aandienen (tender) van katoen tegen een termijncontract. De huidige N.Y. termijnnoteringen bewegen zich voor nieuwe oogst katoen rond het becijferde steunniveau ad $33\frac{3}{4}$ dollarcent, hetgeen althans voor de October 1953 termijn ca 8 pCt lager is dan verleden jaar op dezelfde datum. Hoe men over regeringsmaatregelen, zoals deze zich in de Verenigde Staten op grond van de New Dealpolitiek op agrarisch gebied hebben ontwikkeld sinds 1933, moge denken, het is een vaststaand feit, dat het Amerikaanse Government Loan Program de katoenmarkt voor alle belanghebbenden stabiliseert. Mede op grond van officiële regeringsuitlatingen staat het vast, dat het hiervoren in het kort geschetste systeem van steunprijzen ook zal gelden voor oogst 1954, welke tot 1 Augustus 1955 verhandeld wordt. Men is wettelijk aan de steunmaatregelen gebonden.

De grote vraag is, welke prijspolitiek zal de Amerikaanse Regering op agrarisch gebied gaan voeren voor de in 1955 te produceren oogsten. Volgens een door

met papler geïsoleerde kabels
voor zwakstroom en sterkstroom
koperdraad en koperdraadkabel
kabelgarnituren, vulmassa en olie

N K F
N.V. NEDERLANDSCHE KABELFABRIEK
DELFT

Dr Beukenkamp, Landbou wattaché van de Nederlandse Ambassade te Washington, in „E.-S.B.” van 10 Juni jl. gemaakte berekening had de Amerikaanse Regering begin April 1953 voor \$ 3 mrd landbouwproducten uit de markt genomen, waarvan \$ 282 mln, derhalve bijna 10 pCt aan ruwe katoen. Men kan moeilijk aannemen, dat men onder Republikeins bewind er mee door zal gaan de productie van landbouwproducten te blijven aanmoedigen tegen steunprijzen, die op een te hoog peil zijn gebaseerd, op kosten van de Amerikaanse belastingbetaler.

Dr Beukenkamp deelt mede, dat het Amerikaanse Ministerie van Landbouw o.a. een systeem bestudeert van flexibele steunprijzen, afhankelijk van de natuurlijke prijsvorming van landbouwproducten op basis van vraag en aanbod. Volgens een recente publicatie van de I.C.A.C. bestaat er een mogelijkheid, dat de steunprijs voor 1955 en daaropvolgende jaren zal variëren tussen 75 pCt en 90 pCt van de pariteitsprijs afhankelijk van het beschikbare aanbod van katoen ter voldoening aan de vraag voor binnenlands verbruik en voor export. Dit zou betekenen, dat bij een pariteitsprijs van 34 dollarcent per lb. de steunprijs voor oogst 1953 zou kunnen variëren tussen 26 en 32 dollarcent per lb. voor middling 15/16 inch katoen afhankelijk van het aanbod van katoen in de Verenigde Staten uit de carry-over en de vermoedelijke oogst op dat tijdstip. In ieder geval zal men verstandig doen er rekening mede te houden, dat na oogst 1954 getracht zal worden het prijspeil via een gewijzigd systeem van steunprijzen meer aan te passen aan het niveau van concurrerende katoenvariëteiten (exoten). Vanzelfsprekend speelt de toenemende productie van synthetische vezels hierbij een rol van betekenis.

Veel hangt hier uiteraard van de nadere concretisering van dergelijke plannen af. Ik geloof niet, dat een inter-

nationale katoenovereenkomst, waarover het Standing Committee van de I.C.A.C. zich het hoofd breekt, op korte termijn een oplossing zal bieden voor de Amerikaanse katoenproblemen. Vooreerst niet, omdat de meeste katoenverwerkende landen de huidige plannen wegens praktische onuitvoerbaarheid als onaanvaardbaar zullen beschouwen en in de tweede plaats niet, omdat ook bij eventuele verdere bestudering van de nog aan de Regeringen voor te leggen plannen geen overeenstemming omtrent het in werking treden van een Cotton Agreement zal kunnen worden bereikt, wegens de uiterst gecompliceerde aard van de materie, vóór October 1954, het tijdstip, waarop de Amerikaanse katoenplanter moet weten waaraan hij toe is voor de aanplant van oogst 1955.

Ik waag mij in dit stadium niet aan voorspellingen omtrent het toekomstig landbouwbeleid in de Verenigde Staten, daarvoor zijn de tot dusverre verkregen inlichtingen te schaars. Het is voor de gehele katoenindustrie van eminent belang de ontwikkeling op de voet te blijven volgen. In 1954 komt er voor de oogsten na 1954 een belangrijke wijziging in de Amerikaanse landbouwpolitiek, die gezien de grote overschotten vastgelopen is, welke veranderingen van grote invloed zullen zijn op het prijspeil. In de naaste toekomst geldt voor de katoenindustrie: let op Uw saeck. De wijze waarop en de prijzen waartegen de grondstoffen kunnen worden verkregen is van overheersende betekenis voor de katoensector.

De gunstige exportresultaten van de Nederlandse katoenindustrie kunnen voor een belangrijk deel toegeschreven worden aan de op grote ervaring en vakkennis berustende zelfstandige grondstoffeninkooppolitiek van de individuele ondernemers.

Arnhem.

W. KATS.

De monetaire ontwikkeling in Frankrijk

Zojuist is het jaarverslag van het Conseil National du Crédit uitgekomen, het zevende in de reeks van de sinds 1946 gepubliceerde verslagen. Dit omvangrijke verslag geeft een schat van gegevens over de ontwikkeling in Frankrijk, met name ten aanzien van het bankcrediet. Het nieuwe jaarverslag vormt dan ook een goed uitgangspunt voor een beschouwing van enkele aspecten van de monetaire vraagstukken, waarmede Frankrijk thans te kampen heeft.

Teneinde hiervan een juist beeld te verkrijgen, is het wellicht nuttig nog even de voornaamste punten in de Franse monetaire politiek na 1945 te recapitulieren. Dit geeft ons tevens gelegenheid de plaats van het Conseil National du Crédit — verder kortweg Conseil genoemd — aan te geven.

De monetaire politiek na 1945.

De chaotische toestand bij de bevrijding maakte een drastische reorganisatie van het bankwezen noodzakelijk. Bovendien wilde men zo spoedig mogelijk de in 1941 onder Duitse bezetting geschapen organisatievormen opheffen.

De Wet van 2 December 1945 regelde de nationalisatie van de Banque de France en van vier grote handelsbanken. Tegelijkertijd werd het Conseil gevormd, met als taak om op de door de Overheid bepaalde economische politiek de credietpolitiek af te stemmen. Het

Conseil bedient zich hierbij van het apparaat van de Banque de France. Daarnaast heeft het Conseil ook nog een adviserende taak en bevoegdheden in verband met de organisatie van het bankwezen¹⁾.

In de na-oorlogse Franse credietpolitiek kunnen wij drie fasen onderscheiden.

Eerste fase.

De eerste fase is die van 1944 tot 1947. Gekenmerkt door grote ontsparingen en sterke inhaalvraag in de consumptieve sector. Vele „bottle necks” voorts ten aanzien van de grondstoffenvoorziening. Een sterke inflatoire ontwikkeling voltrok zich. De prijshausse bewerkstelligde een loonronde; dit schiep weer een verhoogde credietvraag etc.

Het Conseil stelde zich op het standpunt, dat aan de bestaande „bottle necks” niet die van het crediet moest worden toegevoegd: het sprak zich daarom uit voor een selectieve credietpolitiek, waarvan de beginselen op 9 Januari 1947 werden geformuleerd. Deze selectieve credietpolitiek (ook — nogal verwarrend — kwalitatief genoemd) droeg het karakter van aanbevelingen aan de banken in meer of minder stringente vorm (bijv. geen credieten voor financiering van speculatieve voorraden, voorrang voor bedrijven van belang voor de wederopbouw). Voor

¹⁾ Verg. P. Dupont: „Le contrôle des banques et la direction du crédit en France” (Dunod, Parijs 1952).

credieten boven de 30 miljoen francs was vooraf toestemming van de Banque de France nodig (het zgn. „accord préalable”).

Kenmerkend voor deze politiek is, dat in plaats van de normale criteria van veiligheid en rentabiliteit in de eerste plaats richtinggevend voor de credietverlening werden het economisch nut en de volkomen onmogelijkheid op andere wijze dan door bankcrediet de benodigde middelen te verkrijgen. Voor zover hierdoor voor de banken onaanvaardbare risico's mochten ontstaan, was een garantie van staatswege mogelijk.

Een uitvoerige beschouwing over deze interessante fase in de Franse credietpolitiek zou de grenzen van dit artikel verre overschrijden. Vermeld zij dan ook slechts, dat in het algemeen deze selectieve politiek een mislukking is geworden. De ruime interpretatie van het begrip economisch nut, de bevoorrechte positie van overheidspapier en handelswissels, droeg in niet geringe mate tot de inflatoire ontwikkeling en het verwateren van de selectieve credietpolitiek bij.

Tweede fase.

De tweede fase loopt van 1947 tot 1950. De investeringen in en de modernisering van het productie-apparaat — plan Monnet! —, de bevrediging van de inhaalvraag, met name ten aanzien van duurzame consumptiegoederen, dit alles leidde tot een zekere stabilisatie.

In September 1948 achtte het Conseil het ogenblik gekomen om in de meer normale verhoudingen tot een kwantitatieve politiek over te gaan. De mogelijkheid van selectieve toepassingen bleef echter in ruime mate bestaan.

Deze kwantitatieve restricties — waarbij bepaalde verhoudingen tussen het overheidspapier en zichtdeposito's en tevens *per bank* een herdisconteringsplafond werd vastgelegd — werden niet stringent doorgevoerd. De individuele herzieningen van de plafonds, de vele „soupapes de sécurité”, de bevoorrechte positie van de credieten op middellange termijn („crédits à moyen terme”) — die moesten voorzien in een voortdurend tekort aan besparingen, voortvloeiende uit een wantrouwen in de franc — zijn in dit verband de meest markante voorbeelden. De herdisconteringsplafonds, die in 1948 op 185 milliard francs gefixeerd waren, beliepen in 1951 al 285 milliard. Interessant is in dit verband, dat deze doorbreking van de plafonds in 1951 vooral haar oorzaak vindt in het grote budgetoverschot in de eerste negen maanden van dat jaar. In April en Mei vooral werden grote bedragen aan belastingen geïnd.

De zwakte van de Franse credietpolitiek, vooral in de jaren tot 1951, is het tweeslachtig karakter er van: enerzijds wil men beperken (kwantitatief), anderzijds in bepaalde richtingen stimuleren (selectief).

Doch de stabilisatie schreed voort. In de eerste helft van 1950 werd het productiepeil van 1929 bereikt met een zeer gunstig peil van werkgelegenheid; de prijshausse was tot staan gekomen.

Derde fase.

De derde fase loopt van Juni 1950 (Korea) tot heden.

De herbewapening bewerkstelligde aanvankelijk een sterke opleving en verhoogde exporten. In 1951 werd de toestand echter aanzienlijk slechter. De sterke credietexpansie leidde tot een inflatoire ontwikkeling. Het creditsaldo bij de E.B.U. veranderde in een debetsaldo.

In October en November 1951 ging men tot een aan-

AUSTIN

let eens op
hoeveel U er
op de weg
ziet

R. S. STOKVIS & ZONEN N.V.
140 dealers en subdealers,
overal in Nederland.

zienlijke verscherping van de kwantitatieve credietpolitiek over. Op de gedetailleerde regeling hiervan zullen wij hier niet ingaan. Belangrijk was, dat het „accord préalable” van de Banque de France nu ook voor handelswissels van toepassing werd verklaard. Onder invloed van de productietoename, de prijshausse en de verlenging van de gemiddelde looptijd had het totaal volume er van al een ontzagwekkende omvang bereikt:

Disconteringen van handelswissels in pCt van het totaal der verleende bankcredieten

1949.....	27
1950.....	43

De limiet van het hierboven genoemde „accord préalable” werd nu op 500 miljoen francs gebracht (oorspronkelijk 30 miljoen). Het selectieve element bleef dus gehandhaafd.

De enige souplesse van het nieuwe systeem bestond voortaan nog slechts in de bijzondere faciliteiten voor de credieten op middellange termijn.

Terzelfdertijd werden de beginselen voor de credietpolitiek door de banken te volgen, opnieuw geformuleerd. Dit geschiedde in een schrijven van 21 December 1951, waarin de gouverneur van de Banque de France, tevens vice-president van het Conseil, Baumgartner, zich richt tot de banken. Hij doet daarin een beroep op de banken om het crediet in te schakelen in de strijd tegen de inflatie, bijv. door steun te verlenen aan bedrijven, die van belang zijn voor de nationale economie — waarbij niet de grootte van het bedrijf doorslaggevend mag zijn —, door zich te onthouden van credieten die de prijshausse bevorderen (hout, veevoeder), die dienen tot speculatieve voorraadvorming (voedingsmiddelen) en door te waken tegen fraudes van allerlei aard bij het gebruik van de handelswissel.

Na Februari 1952 liep de credietvraag echter aanzienlijk terug. De daling van de prijzen op de wereldmarkt, de vrees voor een depressie leidde tot sterke reductie van de voorraden en tot een stagnatie in de ontwikkeling van de productie, waardoor de bedrijven ruim in hun middelen kwamen te zitten.

Frankrijks moeilijkheden.

Wij zouden de moeilijkheden in Frankrijk door drie punten kunnen karakteriseren: de onvoldoende besparingen, het tekort op de betalingsbalans en het budgetdeficit. Dat tussen deze punten een nauwe samenhang bestaat, spreekt vanzelf. Wij zullen deze punten thans in het kort bezien.

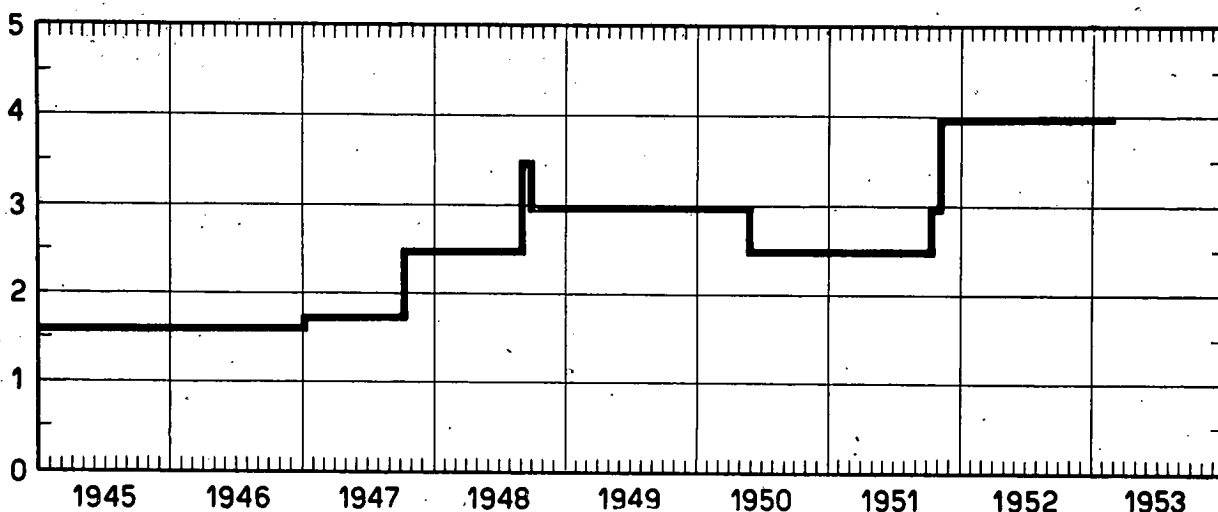
Onvoldoende besparingen.

Het geldvolume nam in 1952 met 479 milliard francs toe (13 pCt). Hoewel de productie geen uitbreiding onderging, kwam de prijshausse tot staan. De detail-

Discontotarief van de Banque de France

GRAFIEK I

pCt

Januari 1947:
selectieve creditpolitiek
geformuleerd (October
verscherpt).

September 1948:
kwantitatieve credit-
politiek.

October, November 1951:
verscherping van de
kwantitatieve credit-
politiek

handelsprijzen handhaafden zich, de groothandelsprijzen ondergingen een voortdurende daling.

De besparingen stricto sensu bleven echter relatief gering onder invloed van een wantrouwen in de franc. De komst van de Regering Pinay bracht in de tweede helft van 1952 hierin een grote psychologische ommekeer. Het toegenomen geldvolume heeft echter vooral geleid tot een herstel van de tot een zeer laag peil teruggebrachte liquide middelen der individuele huishoudingen. Dit gecombineerd met de afwachtende houding onder invloed van de vrees voor verdere prijsdaling, leidde tot een daling van de omloopsnelheid van het geld.

Indexcijfer clearing Parijs	1952				1953
	1e kw.	2e kw.	3e kw.	4e kw.	1e kw.
Indexcijfer crediteurenrekeningen	2,24	2,18	2,14	2,15	2,08

De besparingen toonden het volgende beeld:

	1950	1951	1952
	(in miljarden francs)		
Via de „Caisse d'Epargne" levensverz.mijen e.d. ...	221	201	238
Netto bedrag der beleggingen via de kapitaalmarkt	104	86	283 ¹⁾
Totaal	325	287	521
In pCt van het nationale inkomen	4,3	2,8	5,3

¹⁾ Stijging onder invloed van de 3½ pCt lening met goudclausule van de Regering Pinay. De ontwikkeling in Frankrijk — waar de inflatie al zeker 25 jaar een chronisch verschijnsel is — van lenigingen met clauses van allerlei aard, die de reële koopkracht van de hoofdsom op het moment van aftossen moeten garanderen, is een hoofdstuk op zichzelf. De clausulering verhindert echter niet een disagio op de beurs: dit risico-element blijft. Vermeldenswaard is een lening van de S.N.C.F.: hierbij waren twee mogelijkheden. Een type met hoge rente en een type met lage rente doch met garantieclausule ten aanzien van de hoofdsom. Ondanks het wantrouwen in de franc werd de lening met de hoge rente zonder clausule het best geplaatst.

In het totaal kwamen van de ca 520 milliard uiteindelijk ca 270 milliard aan de Staat ten goede. Het rapport van het Conseil van Juni 1953 merkt dan ook op:

„Les émissions du secteur privé... n'ont sans doute pas permis d'épuiser la demande potentielle de capitaux de ce secteur. Les entreprises les plus importantes ont en particulier recherché, par la voie des crédits à court et moyen terme le complément de disponibilités nécessaire à la réalisation de leurs programmes”.

Het mechanisme van deze credieten „à moyen terme” is als volgt: de banken, die papier op middellange termijn disconteren, kunnen dit herdisconteren bij de „Caisse des Dépôts et Consignations”. Deze ontvangt haar middelen van de „Caisse d'Epargne”. Zo is het mogelijk de besparingen dienstbaar te maken aan de ondernemingen. Echter, de „Caisse des Dépôts et Consignations” kan op haar beurt weer herdisconteren bij de Banque de France, wat — gezien de onvoldoende besparingen — in ruime mate geschiedt (in 1952 voor 33 milliard francs). Dit laatste geeft een inflatoir effect.

Belangrijk is in dit verband de relatief sterke expansie van dit soort credieten. In 1951 bestond van de totale crediettoename 23 pCt uit investeringscredieten. In 1952 was dit percentage 58. Dit laatste mede onder invloed van de daling van de credietbehoeften op korte termijn, waarvan wij de oorzaken hierboven reeds hebben nagegaan.

Het budgetdeficit.

Inmiddels hebben zich enkele markante ontwikkelingen voorgedaan. Uit de cijfers blijkt, dat het in de huidige structuur niet in de eerste plaats het bankcrediet, doch het budgetdeficit is, dat voor de geldtoename verantwoordelijk is. De Staat voedt thans de maatschappij met liquide middelen²⁾.

Analyse van de geldtoename

	1952	1953 1e kw.		1952	1953 1e kw.
Vorderingen op de Schatkist:			Zichtdeposito's ..	+206	+ 28
directe of indirecte steun van de Banque de France ...	+ 60	+ 125	Tegoeden bij de Banque de France ..	— 8	— 5
bij de Banque de France en de banken	+ 156	+ 40	Tegoeden van particulieren bij de Schatkist	— 2	+ 1
	+ 216	+ 165	Tegoeden bij andere overheidsinstellingen	+ 42	+ 2
Credieten private sector:			Bankbiljetten	+241	+ 4
rekg. crnt credieten ..	+ 22	+ 11			
handelspapier	+ 343	—110			
	+ 365	— 99			
Deviezen, goud	— 43	— 20			
afrekpost:					
financiering door niet monetaire middelen (toename termijn-deposito's, reserves e.d.)	— 59	— 16			
Totaal	+ 479	+ 30	Totaal	+479	+ 30

Deze tabel geeft ons aanleiding tot de volgende kanttekeningen. Over een periode van 15 maanden bedroeg de toename van de zichtdeposito's 234 milliard francs. Volgens de voorschriften moet 20 pCt van deze toename in overheidspapier belegd worden, dus 47 milliard. In werkelijkheid werd er echter door de banken in deze periode voor 100 milliard geïnvesteerd. Dit wijst op een

²⁾ Men zij zich echter van de eerder vermelde samenhang met andere factoren bewust. Bijv. een toeneming van de besparingen en investeringen zou de noodzaak van de Staat om via het „Fonds de Modernisation et d'Equipement” aanzienlijke bedragen te investeren zeer verminderen. Men kan dus zeker niet zonder meer stellen, dat het budgetdeficit de oorzaak is.

grote liquiditeit van het bankwezen onder invloed van de teruglopende vraag naar kort credit. Vermeldenswaard is nog, dat de sterke daling over het eerste kwartaal van 1953 van het handelspapier het gevolg is van een geringe *stijging* van het papier op middellange termijn en een zeer sterke daling van het papier op korte termijn. Wij hebben reeds uiteengezet, dat ook over 1952 de toename van het papier op middellange termijn relatief zeer belangrijk was. Uiteraard vormt dit een ongunstig element in de strijd tegen de inflatie.

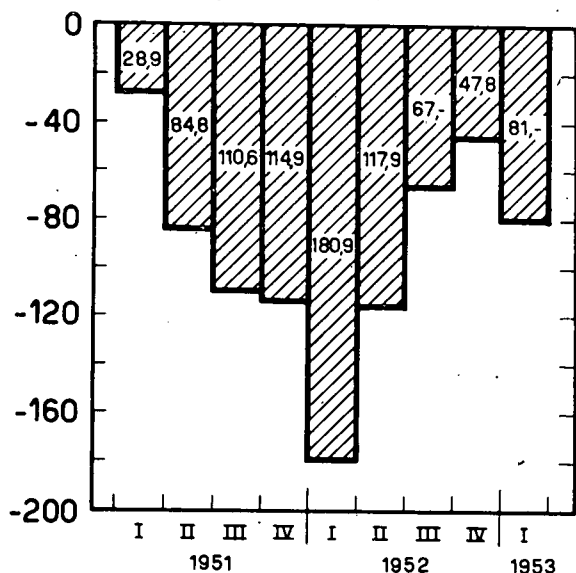
Het tekort op de betalingsbalans.

Het te hoge Franse prijspeil maakt, dat Frankrijk in het algemeen niet opgewassen is tegen de buitenlandse concurrentie. Een herstel van het vertrouwen in de franc, met als gevolg een snellere repatriëring van de deviezeninkomsten, zou echter ongetwijfeld al een aanzienlijke verbetering te zien geven, al betekent dit natuurlijk nog geen oplossing van het probleem. Ook hier zien wij in de tweede helft van 1952 een verbetering optreden wegens een kentering in het psychologisch getij onder invloed van de Regering Pinay.

GRAFIEK II

Verloop van de Franse betalingsbalans

(kwartaalcijfers)

Handel met het buitenland, excl. Franse overzeese gebiedsdelen
(in miljarden francs)

In het kader van de selectieve creditpolitiek werden door de Banque de France bijzondere faciliteiten voor exportcredieten geschapen. Sinds Februari 1953 koopt de Banque de France op de open markt desbetreffend papier met een looptijd tot 180 dagen aan. Ook worden aan exporteurs bepaalde sociale en fiscale lasten gerestitueerd.

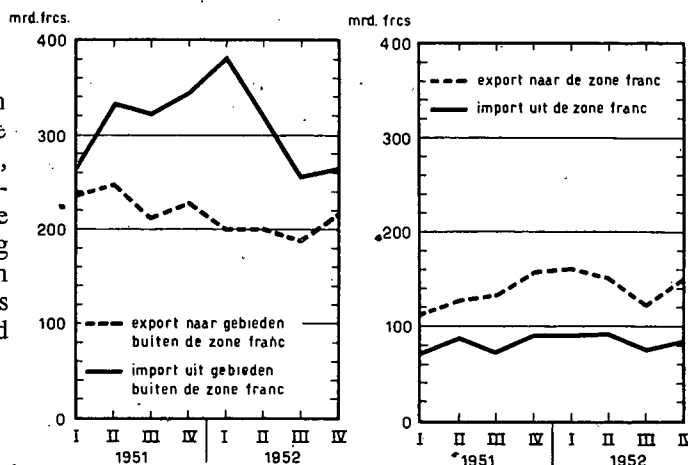
De Franse betalingsbalans heeft overigens een heel merkwaardige samenstelling, die bij nadere analyse van de cijfers een bepaald frappant beeld geeft. Duidelijk blijkt hieruit de invloed van de omvangrijke investeringen, die Frankrijk thans in Noord-Afrika en andere gebieden verricht.

Deze omvangrijke investeringen in de overzeese territoria, de sterke toename van de investeringscredieten, de investeringen, die de Staat zelf onderneemt via het „Fonds de Modernisation et d'Equipement” (raming voor 1953: investeringen incl. oorlogsschaderegelingen

ca 22 pCt van het budgettotaal) en heeft ondernomen — met name in 1952 in de sectoren kolen en staal in verband met de Europese Kolen- en Staalgemeenschap — en die in niet geringe mate tot het budgetdeficit bijdragen, doen wellicht de vraag rijzen of men in Frankrijk niet te veel onderneemt.

* * *

GRAFIEK III

De productie is thans aarzelend; de toestand is enigszins labiel. Een inkrimpen van de investerings- en moderniseringsprogramma's zou — afgezien van het „long run” effect — in de „short run” sociaal zeer ongunstige gevolgen hebben. Een uitbreiding er van, om de tot stilstand gekomen ontwikkeling in de productie weer op gang te brengen, brengt — gezien de huidige „inflatie-neurose”, waarvan men het effect niet licht kan overschatten — een verhoging van de lonen met zich, en dit weer een prijsverhoging, zonder dat er ook nog maar van enige doorwerking in de kostprijs sprake kan zijn, etc., etc. Slechts ten aanzien van het bouwprogramma schijnt een expansie zonder directe inflatoire effecten mogelijk. Men bedenke hierbij, dat Frankrijk een grote achterstand in de woningbouw heeft, die al van ver vóór de oorlog dateert. Ongetwijfeld zal dit punt een belangrijk onderdeel vormen in het economisch programma van de nieuwe Franse Regering.

Er zijn ongetwijfeld tekenen van herstel sinds de vloedgolf van Korea. Doch zolang nog geen oplossing gevonden is voor het betalingsbalansvraagstuk, het grootste probleem waarmee Frankrijk thans geconfronteerd wordt, zal van een volledig herstel nimmer sprake kunnen zijn.

Uiteraard beziet het zo juist verschenen verslag van het Conseil, dat zich in de eerste plaats met de creditpolitiek bezighoudt, slechts een bepaald facet van deze problemen. Uitvoerig gedocumenteerd als het is, vormt het echter een onmisbare bron voor ieder die zich in het creditvraagstuk in het algemeen of in het Franse probleem in het bijzonder wil verdiepen.

Volledigheidshalve zij nog vermeld, dat het rapport ook nog een uiteenzetting geeft van de maatregelen genomen in het kader van een verdere verhoging van de efficiency van het Franse bankwezen, en daarbij een uitvoerige beschouwing wijdt aan de door het Conseil gevolgde politiek inzake de banktarieven. Dit laatste naar aanleiding van de vele klachten, dat de Franse banken „te duur” zouden zijn.

Economische kroniek van Indonesië

(2e kwartaal 1953)

Kabinetwisselingen.

Met een zittingsduur van 14 maanden heeft het thans démissionnaire kabinet Wilopo het langer kunnen volhouden dan welke van de twaalf voorgangers, die het sedert de onafhankelijkheidsproclamatie op 17 Augustus 1945 heeft gehad. Vaak heeft het gewankeld en velen hebben het verweten een te grote souplesse getoond te hebben bij het oplossen van de problemen, waarvoor de oppositie in het parlement het stelde. Of deze verwijt al dan niet gerechtvaardigd zijn durft uw kroniekschrijver niet te beoordelen. Wel acht hij het van positief belang dat dit kabinet met zijn record over een wat langere periode continuïteit in 's lands bestuur heeft gebracht, dan te doen gebruikelijk scheen. De frequente wisselingen van regering hebben de onzekerheden in het economisch leven van Indonesië vergroot. De met die wisselingen gepaard gaande langdurige besprekingen over de samenstelling van het nieuwe kabinet en de tijd die het de nieuwe ministers kost zich in te werken, geven telkens weer een stagnatie in de afdoening van voor Indonesië hoogst belangrijke zaken. Ook nu weer. Bijna 6 weken geleden trad het kabinet af. Belangrijker nog is in het huidige geval, dat om een nieuw kabinet te kunnen samenstellen bij elke denkbare combinatie een aantal vraagstukken tot na de algemene verkiezingen „in de ijskast” moet. Welke der hangende kwesties dit lot zullen treffen is nu nog niet te zeggen. En zo duren de onzekerheden voort.

Buitenlands kapitaal en buitenlandse arbeid.

Een typisch voorbeeld van de wijze waarop het scheidende kabinet probeerde de klippen te omzeilen, waarop het zou kunnen stranden, is de als maar weer op korte termijn beloofde „statement en foreign investment”. In de vorige kroniek¹⁾ om melding gemaakt worden van hetgeen „Merdeka” ontrent de inhoud van het concept te weten was gekomen. Misschien zijn de reacties, die er in de pers op volgden, mede oorzaak van het feit, dat volgens „Keng Po” — het meest gelezen en goed geïnformeerde Chinees-Indonesische dagblad —, het kabinet de concept-verklaring weer naar de ministeries heeft verwezen. Het lijkt dan ook nog steeds praematuur over dit punt uit te wijden. Belangrijker is de practijk die zich inmiddels met betrekking tot de winst- en spaartransfers heeft ontwikkeld.

Het maximum dat een particulier in de vorm van spaargelden over 1952 mag overmaken is verminderd tot 50 pCt van het voorheen gebruikelijke maximum en komt nu neer op Nf. 2.500 voor inkomens van R. 36.000 en hoger²⁾. Ook naamloze vennootschappen, die vroeger ten volle mochten transfereren hetgeen na aftrek van de vennootschapsbelasting ad 40 pCt van de fiscale winst overdrage moegen, nu te aan bepaalde voorwaarden ten aanzien van de liquiditeit voldoen³⁾. Wat er met het niet transferabele deel mag c.q. moet gebeuren, staat nog niet vast. Er is een goede kans dat de fiscus er nog een deel

van zal proberen te krijgen ook al kon het parlement niet goedvinden dat zij trachtte haar aandeel in de winst te vergroten door een progressie tot 50 pCt in het tarief van de vennootschapsbelasting aan te brengen.

Voorts bestaan er ver uitgewerkte plannen, waaraan de pers alle aandacht schonk, tot een integrale herziening van de transfermogelijkheden voor particulieren (gezinsdelegaties, verzekeringspremies, verlof-salarissen e.d.). Het ligt in de bedoeling de transfermogelijkheden o.a. te doen afhangen van de aard van het zelfstandige beroep, dat zij uitoefenen; dan wel, voor werknemers, van de aard van het bedrijf waarin zij werken en van de betekenis (voor Indonesië) van de functie die zij daarin vervullen. Doch ook te dezer zake is nog niets definitief, al zijn de vooruitzichten voor belanghebbenden niet opwekkend.

Een deprimerende invloed op de stemming van de grote massa der buitenlandse werkkrachten met bescheiden inkomens gaat uit van de aanhoudende stijging in de prijzen van de goederen die tot *hun* normale levensonderhoud behoren, doch door de Overheid als luxe of semi-luxe goederen zijn geclassificeerd en als zodanig onderworpen zijn aan extra-heffingen van 200, 100 of 33 pCt op de invoerwaarde⁴⁾.

De conclusie is, dat het werken in Indonesië in financieel opzicht voor buitenlandse personen en bedrijven niet algemeen minder aantrekkelijk is geworden. Geheeltelijk is deze ontwikkeling het gevolg van een bewuste politiek, gericht op het selecteren van de personen en bedrijven die men hier wil houden. Of de beloning in vreemde valuta die Indonesië hen laten wil, in overeenstemming is met de waarde die deze bedrijven en personen voor Indonesië hebben, en of zij in de gewenste mate voor deze beloning willen blijven, daarover kan uw kroniekschrijver geen uitspraak doen. Het lijkt hem echter niet juist om deze kant van de maatregelen met betrekking tot beperking van de transfermogelijkheden de nadruk te leggen. Indien de deviezenpositie van Indonesië niet zo zorgwekkend was, zouden de thans zoveel beroering wekkende plannen tot beperking van de transfermogelijkheden stellig niet zo verregaand geweest zijn. Uw kroniekschrijver heeft dan ook de indruk gekregen, dat als Indonesië een buitenlandse lening van voldoende omvang en looptijd in het vooruitzicht gesteld werd, de huidige plannen wel voor wijzigingen vatbaar zouden zijn⁵⁾.

Verwachtingen eind 1952 en medio 1953 over de betalingsbalans 1953.

De deviezenpositie is inderdaad zorgwekkend. Doch niet véél slechter dan de Regering eind-verleden jaar in de „Financiële Nota” als haar verwachting liet doorschemeren⁶⁾. De totale waarde van de import in 1953 zal ca 10 pCt lager worden dan uw kroniekschrijver

¹⁾ De prijsstijging treft overigens niet hen alleen. Vergelijken met Januari 1951 is het gewogen indexcijfer voor de kosten van 19 voedingsmiddelen volgens het Centraal Kantoor voor de Statistiek met ongeveer 50 pCt gestegen. Deze 19 voedingsmiddelen zijn typerend voor de lage inkomensgroepen met Indonesische levensgewoonten. Een niet officieel, maar bruikbaar particulier indexcijfer voor de kosten van levensonderhoud van een eenvoudig levend Europees gezin gaf over dezelfde periode een stijging met 100 pCt te zien!

²⁾ In verband met de bij de R.T.C.-overeenkomst en de Tweede Ministersconferentie in Unieverband gemaakte afspraken t.a.v. deze transfer zal van Indonesische zijde nog overleg met Nederland plaatsvinden, alvorens uit de bestaande plannen definitieve regelingen komen.

³⁾ Zie 4c kroniek 1952 in „E.-S.B.” van 21 Januari 1953.

¹⁾ „E.-S.B.” van 15 April 1953.

²⁾ Voor buitenlanders in dienst van de Overheid is de oude regeling van max. N. 5.000 tegen een koers 1 : 1 gehandhaafd.

³⁾ Door een zeer welwillende interpretatie van de voorschriften is de practijk ten dele tegemoet gekomen aan de bezwaren tegen de liquiditeitsisen (zie „Het Financieel Dagblad” van 4 Februari 1953).

destijds raamde en wat hoger uitkomen dan begin dit jaar de ambtelijke bedoeling was. Gedeeltelijk zal dit een gevolg zijn van de 1 April in werking getreden maatregelen (zie hierna). In elk geval zijn de *hoeveelheden* die men eind vorig jaar verwachtte voor een gegeven deviezenbudget te kunnen verworven niet beneden de gegeven gebleven. De daling van de wereldmarktprijzen van een aantal voor Indonesië belangrijke importproducten is in het 1e semester van 1953 doorgegaan (ruwe katoen en katoenen garens; jute; walselijproducten; non-ferro metalen; cellulose; papier e.a.). Ook al zal het importpakket 1953 niet die omvang hebben als in 1952, de verwachtingen zijn eind 1952 toch niet te hoog gespannen geweest.

De uit de export te verwachten opbrengsten voor 1953 zullen enigszins achterblijven bij de ramingen aan het begin van dit jaar; en niet geheel toereikend zijn om de import te betalen, zoals de bedoeling leek. De uitkomsten over het 1e halfjaar 1953 zijn wel niet teleurstellend, doch het is niet verantwoord de raming voor het totaal voor 1953 te stellen op het dubbele van de resultaten van het 1e semester. Men dient er rekening mede te houden, dat een deel dier opbrengsten voortgevloeid is uit leveringscontracten van oudere datum. De voortgaande prijsdaling, die in de eerste helft van 1953 voor de voornaamste exportproducten te constateren viel, zal pas in de exportopbrengsten van het 2e halfjaar duidelijk tot uiting komen. Wel ligt er nog een 50 à 60.000 ton rubber, hoofdzakelijk slechtere kwaliteiten, in Sumatra's Oostkust, doch al zouden deze partijen, met een exportwaarde van R. 60 à 70 mln, dit jaar nog uitgevoerd worden, dan zal zulks nog niet geheel voldoende zijn om het verschil tussen im- en export goed te maken. Met regeringshulp zou de suikerindustrie wellicht het sluitstuk kunnen leveren, zonder de binnenlandse voorziening beneden het peil van 1952/53 te brengen.

De verschillen tussen begroting eind 1952 en medio 1953 lijken t.a.v. im- en export niet zo groot, dat van een misrekening gesproken zou mogen worden. Eerder is er aanleiding te stellen, dat de Regering destijds in dit opzicht een vrij goede indruk heeft gegeven. Het is ongetwijfeld een van de grote verdiensten geweest van het kabinet Wilopo, dat het steeds poogde een onverbloemde schildering te geven van de vooruitzichten op economisch gebied.

Ook is het er in geslaagd door te elfder ure de importmogelijkheden te verruimen nog een zodanige bevoorradings met „lebaran-goederen” te bereiken, dat ernstige spanningen in de sociale sector konden worden voorkomen ?).

Geld- en credietproblemen.

Wel hebben de *voorwaarden*, waaronder de tijdelijke verruiming van de importmogelijkheden gegeven werd, tot enkele opvallende verschijnselen geleid. In de vorige kroniek ?) werd reeds vermeld dat voor vrijwel alle goederen deviezenvergunningen worden afgegeven met dien verstande, dat:

a) de importeur verplicht was de verschuldigde „invoerpriem” plus 75 pCt van de Rupiah-waarde van het gevraagde deviezenbedrag vooruit bij het Deviezenfonds te doen storten;

b) de banken verboden werd *het totaal bedrag* hunner per 31 Maart uitstaande credieten te vergroten. (Later aangevuld met een verbod het *per cliënt* uitstaande crediet te laten toenemen).

Met het vooruitzicht van zeer beperkte importmogelijkheden in de 2e helft van 1953, geleidelijk voortgaande inflatoire ontwikkeling van de prijzen binnenslands en — bij velen — de gedachte aan een devaluatie of iets van dien aard, is het wel te begrijpen dat de drang om nu te importeren zeer groot was. Om aan de zware vooruitbetalingsverplichting te kunnen voldoen moest men „geld maken” door voorraden te liquideren, achterstallige vorderingen zien binnen te krijgen en/of geld te lenen. Voor het laatste kon men echter niet meer bij de banken terecht. Het liquideren van voorraden importgoederen was niet erg aantrekkelijk en zeker niet als zulks een belangrijk offer in de te maken prijs zou meebrengen. Dit risico van prijsbederf bestond niet voor exportvoorraden, die uit vrees voor devaluatie waren aangehouden. Door deze maatregelen verminderde bovendien de vrees voor devaluatie. Uit verkoop dezer voorraden is waarschijnlijk de relatief hoge export van het 2e kwartaal te verklaren. Achterstallige debiteuren onder verhoogde druk zetten was uiteraard een voor de hand liggende methode. Gedeeltelijk leidde dit slechts tot *verschuivingen* in de liquiditeit ten gunste van de kapitaalcrachtige handelshuizen. *Verbetering* in de liquiditeit is voornamelijk bereikt voor zover men de Overheid — ook hier een zeer trage betaalster — tot een vlottere voldoening kon bewegen.

Ten slotte „het lenen maar van anderen dan de normale banken voor handelscredieten”. Begrijpelijk is het dat vele credietbehoevenden probeerden hulp te krijgen van banken die normaliter geen korte credieten voor handelsdoeleinden geven (hypotheekbanken, verzekeringmaatschappijen e.d.). Deze hadden echter van overheidszijde de stille wenk gekregen zich niet buiten hun normale terrein te begeven, als ze ook op hen van toepassing zijnde credietbeperkende maatregelen wilden voorkomen. Zo bleef er niet veel anders over dan crediet buiten de banken om te zoeken. Een levendig direct verkeer van korte en zeer korte credieten is hieruit de laatste maanden ontstaan. Voor credieten van een maand — opzeilende voorraden — zou 10 pCt *per maand* betaald zijn. Voor credieten van minstens 6 maanden ca 3 pCt per maand; voor een jaar 2 pCt per maand. Het gevolg van deze hoge renten voor kort crediet was, dat heel wat deposanten hun saldi opvroegen en vrijwel alle banken met liquiditeitsmoeilijkheden te kampen kregen. In sommige gevallen zou de centrale bank de helpende hand hebben moeten bieden. Ook de daling van de koersen op de beurs te Djakarta en van de binnenlandse goudprijzen is in dit verband verklaarbaar.

De grootste moeilijkheden zijn nu wel voorbij voor de handel. De lebaran en de daarbij behorende grote omzetten in de kleinhandel liggen alweer haast een maand achter ons. Voorts is de geldverruimende werking van de deficitfinanciering steeds doorgegaan.

Slechts wat de veranderingen in de chartale geldomloop betreft zijn voor het publiek toegankelijke cijfers bekend.

Totale biljettencirculatie volgens de laatste weekstaat van De Javasche Bank in December 1952

			R. 4.321 mln
Toename in	Jan.	R.	173 mln
„ „	Febr.	„	174 „
„ „	Maart	„	122 „
„ „	April	„	35 „
„ „	Mei	„	265 „
„ „	Juni	„	176 „

Totale toename 1e semester 1953 949 mln
Totale biljettencirculatie op 30 Juni 1953 R. 5.270 mln.

?) Zie kroniek 1e kwartaal 1953 in „E.-S.B.” van 15 April 1953.

Dit overzicht versterkt de indruk, dat de geldvermindering, die de besproken maatregelen ongetwijfeld hebben gehad, voornamelijk in een vermindering van de girale geldhoeveelheid tot uiting is gekomen. Sinds November jl. zijn hierover geen cijfers meer gepubliceerd. Merkwaardig is de grote toename van het charitale geld in Mei. Naast de grote behoefte aan kasgeld i.v.m. de lebaran-uitkeringen, misschien mede een gevolg van het opnemen van banksaldi door deposanten en van de op de overheidsorganen uitgeoefende druk om achterstallige rekeningen te betalen?

Wat de quantitative betekenis van de besproken maatregelen voor de geldcirculatie ook moge zijn, het effect is

tijdelijk voor zover de geldvermindering, verkregen door vlotte afgifte van invoervergunningen in het 2e kwartaal, tot gevolg heeft een trage afgifte in de hierop volgende maanden; en

eenmalig wat betreft de verhoging van de stortingsverplichting tot 75 pCt der invoerwaarde in Rupiah's.

Nemen we aan, dat de girale geldhoeveelheid van Januari 1952 ongeveer dezelfde is als nu ⁸⁾ dan zou de totale geldhoeveelheid thans ca 50 pCt meer bedragen dan 1½ jaar geleden. Zulks ondanks de geldverkrappende werking van de juist besproken maatregelen en die van Juli/Augustus vorig jaar.

En hiermee komen we op een punt waar de in het programma van het scheidende kabinet uitgesproken verwachting (of liever, de uitgesproken hoop) niet is verwezenlijkt, nl. dat het effect van de voorzienbare toename in de geldhoeveelheid gecompenseerd zou worden door een vergroot aanbod van goederen als gevolg van grotere productie.

Vooruitzichten.

Ongetwijfeld zijn er hier en daar tekenen van verhoogde productiviteit: ondernemingsrubber, palmolie, koffie, peper, rijst, suiker e.a. Ze zijn echter niet voldoende talrijk en niet van voldoende betekenis om de daling van de productie in andere sectoren, de stijging in de geldhoeveelheid en de gevolgen van de ongunstiger wordende ruilvoet te compenseren. De ontwikkeling van de binnenlandse prijzen draagt dan ook een duidelijk inflatoir karakter.

Het ziet er niet naar uit, dat hier snel verandering in zal komen. 1 September a.s. begint het nieuwe deviezenjaar. Van die datum af zullen weer vergunningen tot importen, die in 1954 gerealiseerd worden, kunnen worden afgegeven. Indien de deviezenreserves niet verder zouden zijn ingeteerd dan volgens de „Financiële Nota” (zie „E.-S.B.” van 21 Januari 1953) voor 1953 op het programma stond, zou in 1954 nog 0,6 mrd uit de deviezenreserves mogen en kunnen worden ingezet. Dit is 0,7 mrd minder dan voor 1953. Het zou ongemotiveerd zijn te verwachten, dat deze vermindering in het voor 1954 beschikbare bedrag zal worden gecompenseerd door verbetering van de exportopbrengsten en/of door een importbehoefte verminderende toename in de voortbrenging van goederen voor binnenlands gebruik. In de dalende tendentie van de rubberprijzen is nog geen keer gekomen ⁹⁾.

⁸⁾ Deze veronderstelling lijkt wel gerechtvaardigd als we rekening houden met het feit dat sedert Augustus vorig jaar (40 pCt regeling; zie „E.-S.B.” van 5 November 1952) de creditexpansiemogelijkheden van de banken al vrij klein waren; met de laatst gepubliceerde cijfers over de girale geldhoeveelheid en met de geldverkrappende werking van de jongste verhoging der vooruitbetalingsverplichting en de creditbeperking.

⁹⁾ De mede door Indonesië gedane pogingen, via de Rubber Study Group tot de vorming van een internationale, prijsstabiliserende bufferstock van rubber te komen, hebben tot nu toe geen succes gehad. De kans dat er op korte termijn iets in deze richting bereikt wordt, lijkt thans klein.

In de prijsbeweging van copra, die tot en met het 1e kwartaal een jaar lang in stijgende lijn was gegaan (zie „E.-S.B.” van 15 April 1953) is sedert April een keer gekomen. Manilla bulk, in U.S. \$ per long ton c.i.f. Europa: 7-4 \$ 255; 4-5 \$ 215; 10-6 \$ 210; 11-7 \$ 187½. Tin deed eind vorig jaar loco Londen nog £ 970 per ton; ult. Juni £ 720, terwijl Singapore d.d. slechts £ 643 noteerde. Dat Indonesië dank zij het vorig jaar met de Verenigde Staten gesloten tincontract tot begin 1954 zijn productie grotendeels nog leveren kan tegen £ 970 is een groot voordeel. Het kan de ongerustheid over hetgeen daarna uit de tinmijnen te verwachten valt echter niet wegnemen.

Van 1 Juli af heeft De Javasche Bank N.V. opgehouden te bestaan. De Bank Indonesia, met een publiekrechtelijk statuut, volgt haar op als centrale bank. Haar taak en bevoegdheden zijn in overeenstemming gebracht met de functie die de centrale bank volgens de financiële leiders van Indonesië nu en straks zal hebben te vervullen. De demissionaire Minister van Financiën, Sumitro Djojohadikusumo, gaf hierover een belangwekkende beschouwing in zijn artikel „The Central Bank of Indonesia” ¹⁰⁾.

Van de samenwerking tussen haar en de te vormen regering zal voor een belangrijk deel afhangen, welke resultaten op economisch gebied onder de gegeven uiterst moeilijke omstandigheden nog bereikt kunnen worden.

Het hoofdbestuur van de Sarekat Buruh Minjak (Bond van olie-arbeiders) heeft een beroep op de Regering gedaan, de oliebronnen in Noord-Sumatra zo spoedig mogelijk weer aan de B.P.M. terug te geven. Een bond van arbeiders in de suikerindustrie heeft zijn leden opgewekt de plannen van de Regering tot opvoering van de suikerproductie te steunen ¹¹⁾. Als dit voortekenen zijn van een beter begrip bij arbeiders en vakbondleiders van hetgeen uiteindelijk bepalend is voor de welvaart voor de massa, dan zal Uw kroniekschrijver volgend jaar om deze tijd misschien gerechtigd zijn op te merken, dat de ontwikkeling van het laatste jaar een bevestiging geeft van het oude rijmpje: „de mens die lijdt het meest om 't lijden dat hij vreest. . . .”

Djakarta.

Prof. Dr A. KRAAL.

¹⁰⁾ „Economics and Finance of Indonesia” nr 2, 1953.

¹¹⁾ a. In tegenstelling tot vorig jaar is er thans vrijwel geen gebruik gemaakt van de, nu aan de gang zijnde, suikercampagne om door staking kracht bij te zetten aan de eisen van arbeiderszijde (Oost-Java één geval). b. Ter vervanging van de thans geldende Noodwet 16/1951 zou het ontwerp voor de nieuwe wet tot regeling van arbeidsgeschillen reeds in April door het kabinet zijn goedgekeurd en nu op parlementaire behandeling wachten. Als deze wet wordt aangenomen is met de intrekking van de Noodwet 16/1951 een steen des aanstoots voor de arbeidersorganisaties weggenomen.

BEDRIJFSECONOMISCHE NOTITIES

Het K.L.M.-jaarsverslag over 1952.

Algemeen.

„De vooruitzichten voor 1952 zijn gunstig, zij het dan dat de stijging van de prijzen en lonen een druk op onze exploitatieresultaten zal uitoefenen”. „Voor de K.L.M. was 1952, de omstandigheden in aanmerking genomen, een jaar, waarop met tevredenheid kan worden teruggezien”. Wanneer men deze beide passages, gelicht uit de jaarsverslagen van 1951 resp. 1952, naast elkaar legt, dan kan uit het nuanceverschil in toon reeds geconcludeerd worden, dat de verwachtingen, die men voor 1952 koesterde, niet geheel zijn gerealiseerd. Zulks wordt dan

ook elders in het nieuwe jaarverslag vrij duidelijk en met opgaaf van (begrijpelijke) redenen bevestigd.

Het winstsaldo over 1951 ad f 10,5 miljoen daalde in 1952 tot f 5,7 miljoen, een daling dus met bijna 50 pCt. Overigens tonen de cijfers op bijna alle „fronten” een beduidende groei aan, daarmee het bewijs leverende, dat men bij de K.L.M. bepaald niet stil zit. Ook en vooral voor een onderneming als de K.L.M. geldt, dat de uitbreidingen in een bepaald jaar tot stand gebracht, soms pas jaren later hun revenuen gaan afwerpen. Omdat dergelijke uitbreidingen voor een deel van invloed zijn op de kosten in het jaar dat ze werden gerealiseerd, mag men zich naar onze mening, ook al hierom, zeker niet blind staren op het (toevallige) resultaat van een bepaald jaar. De vermelde teruggang in de resultaten achten wij dan ook stellig geen teken aan de wand.

Opgemerkt worde nog, dat van de winst f 5 miljoen werd aangewend voor aflossing van het restant der nog uitstaande amortisatiebewijzen, die ter dekking van het verlies over 1949 werden uitgegeven.

Productie en verkoop.

De vermelding van enkele cijfers met betrekking tot deze grootheden kan dienstig zijn, ook al om de gesignaleerde groei te illustreren.

	1948	1949	1950	1951	1952
Tkm-productie ¹⁾	161	147	190	225	241
Tkm-verkoop ¹⁾	100	88	123	153	159
Beladingsgraad	62,0 pCt	60,3 pCt	65,0 pCt	67,9 pCt	66,0 pCt

¹⁾ De cijfers uit het jaarverslag werden door ons afgerond op miljoenen tonkilometers (Tkm).

Uit deze cijfers kan worden afgeleid, dat de productie ten opzichte van 1951 met 7 pCt is gestegen, de verkoop (in Tkm) echter met 4 pCt, reden waarom de beladingsgraad enigszins terugliep.

De toename in de omvang van de internationale luchtvaart is voor een goed deel veroorzaakt door de invoering van de toeristenklasse. Volgens het grappige jaarverslag-prentenboek voor het personeel staken hierdoor 30 pCt méér passagiers de Atlantische Oceaan over dan in 1951. Het totale aantal passagiers, dat de K.L.M. tussen Nederland en de Verenigde Staten vervoerde, steeg ten opzichte van 1951 zelfs met 45 pCt, een stijging welke tweemaal zo groot is als die welke 1951 ten opzichte van 1950 vertoonde. Interessanter ware het evenwel, te weten welke invloed een en ander heeft gehad op de *financiële resultaten*. De opmerking in het jaarverslag, dat het toeristentarief op deze lijn ongeveer 30 pCt lager ligt dan het zogenaamde standaardtarief, kan uiteraard geen voldoende inzicht verschaffen in de uiteindelijke attractiviteit van de invoering van deze nieuwe klasse. Deze opmerking voert ons reeds tot een nadere beschouwing van kosten en opbrengsten.

Kosten en opbrengsten.

Onderstaand cijferoverzicht kan dienen om een idee te geven van de ontwikkeling van het bedrijf in de afgelopen vijf jaren.

	(in miljoenen guldens)				
Inkomsten: *	1948	1949	1950	1951	1952
Passage en bagage	110	94	133	155	181
Goederen	13	11	22	29	36
Post	18	19	21	22	26
Bijzondere vluchten	4	6	12	25	13
Vervoersinkomsten	145	130	188	231	256
Diverse inkomsten	6	7	9	3	3
Totaal inkomsten	151	137	197	234	259
Exploitatiekosten	151	177	197	223	253
Winst	—	—	—	11	6
Verlies	—	40	—	—	—

Bij vergelijking van de cijfers van 1951 en 1952 blijkt, dat de toename van de totale inkomsten bijna 11 pCt bedroeg, de stijging van de exploitatiekosten echter ruim 13 pCt. Opvallend groot (ca 25 pCt) is de toename van de inkomsten van het *goederen*vervoer, nog groter echter is de procentuele daling van de inkomsten uit „bijzondere vluchten” (bijna 50 pCt). Wij zullen hierop nader terugkomen.

Met betrekking tot de kosten verschaft de winst- en verliesrekening helaas geen uitvoerige specificatie. De enige belangrijke post, die afzonderlijk wordt vermeld, is „afschrijvingen op vliegend materieel en duurzame activa”. Nu is de beoordeling van een dergelijke post vrij moeilijk, maar het kan o.i. wel zin hebben om enkele cijfers, die toch wel enig verband hebben met elkaar, ter vergelijking te vermelden.

De afschrijvingen namen volgens de winst- en verliesrekening van 1951 op 1952 toe met iets meer dan 4 pCt (de bedragen zijn voor 1951 en 1952 resp. f 29.927.988 en f 31.201.054). Merkwaardig is echter

a. dat de totale kosten stegen met 13 pCt (dit belangrijke verschil in procentuele toename leidt er toe, dat de afschrijvingen, die in 1951 13,4 pCt van de totale kosten vormden, in 1952 12,3 pCt daarvan uitmaakten);

b. dat de totale aanschafprijs van vliegtuigen, motoren en reservedelen per ultimo 1952 ruim 30 pCt hoger was dan die per ultimo 1951.

Uit de telkenjare in het jaarverslag opgenomen specificatie van de vloot per jaarultimo blijkt, dat deze in 1952 een belangrijke uitbreiding onderging; er werden o.a. zeven nieuwe toestellen van het type Douglas DC-6-B aan toegevoegd;

c. dat de gemiddelde beladingsgraad terugliep van 67,9 pCt tot 66 pCt;

d. dat de plaatsbezetting terugliep van 68,7 pCt tot 65,4 pCt;

e. dat zowel het aantal gevlogen kilometers als het aantal gevlogen uren met 4,5 pCt toenam. Hierbij dient men te bedenken, dat de capaciteit van de vliegtuigen voortdurend groter wordt — hetgeen trouwens overduidelijk blijkt uit een in het jaarverslag opgenomen beeldgrafiek — en dat dus ook de afschrijvingen per vlieguur of per gevlogen kilometer steeds hoger (zullen) worden, afgezien o.a. van prijsdalingen.

Zo deze cijfers al niet met ijzeren consequentie dwingen tot de volgende conclusie, zij zouden toch wel sterk doen vermoeden, dat — via de afschrijvingen — òf de resultaten in 1951 enigszins zijn gedrukt, òf de resultaten over 1952 ietwat geflatteerd worden voorgesteld. Bij deze conclusie houdt men dan echter geen rekening met het feit, dat de aanschafprijs van verschillende nog in gebruik zijnde toestellen reeds vóór 1952 volledig was afgeschreven. Zulks blijkt duidelijk wanneer men de specificaties van de vloot uit de voorbije 6 of 7 jaren naast elkaar legt en daarbij de economische levensduur van de verschillende typen in aanmerking neemt.

Uit een en ander kan men dus concluderen; dat de K.L.M. ten aanzien van deze voor de afschrijvingen van belang zijnde factor — de bepaling van de economische levensduur — aan de goede (voorzichtige) kant heeft gezeten. Of en in hoeverre de resultaten via de afschrijvingen zijn beïnvloed — daarom ging het ons immers —, blijkt dus door de verschillende, elkaar (deels) compenserende, „krachten” uit het jaarverslag niet op te maken te zijn. Wij zouden daaraan nog deze opmerking willen toevoegen. Ten slotte bestaat er immers de mogelijkheid dat de afschrijvingen bij de K.L.M. aan geen

van de factoren onder a t/m e genoemd worden gerelateerd, ook al komt ons zulks onwaarschijnlijk voor, en wanneer men dan de toelichting op de balans vergelijkt met die in 1951 en daarnaast legt de accountantsverklaring, dan kan een en ander een gezonde basis verklaren om aan de K.L.M. op het punt van de afschrijvingen zijn vertrouwen te schenken.

Een merkwaardig verloop vertonen de (vervoers) inkomsten per employé. Deze stegen van 1950 op 1951 met 25 pCt, van 1951 op 1952 echter met slechts 1 pCt. Aan de sinds 1949 onafgebroken stijging van dit cijfer — de vervoersinkomsten per employé — zullen de enige jaren geleden met kracht ter hand genomen rationalisaties niet vreemd zijn.

De invloed van bijzondere omstandigheden op de resultaten.

Het is ongetwijfeld jammer, dat de resultaten over 1952 door enkele omstandigheden van incidentele aard op ongunstige wijze zijn beïnvloed. Het verlies van twee viermotorige vliegtuigen in Maart 1952 en de tijdelijke schaarste aan vliegtuigbenzine, die tot het inkrimpen van een aantal diensten aanleiding gaf, waren zulke „omstandigheden”. De grootste tegenvaller was echter ongetwijfeld de te late aflevering van de zeven nieuwe DC-6-B-toestellen, die daardoor pas na het hoogseizoen konden worden ingezet. Materiaalschaarste was dan ook de belangrijkste oorzaak, dat de inkomsten uit bijzondere vluchten (charter- en emigrantenvervoer) zo sterk terugliepen. De voor dit doel in 1951 gebruikte toestellen zijn waarschijnlijk in 1952 op andere diensten ingezet, om daar de gewenste groei te realiseren.

Hieruit blijkt wel-hoe belangrijk de inkooppolitiek voor de K.L.M. is en hoe afhankelijk haar resultaten kunnen zijn van de productieprogramma's der vliegtuigfabrieken.

De waardering der deelnemingen en de „additionele afschrijving op vliegend materieel”.

De deelnemingen per 31-12-'52 vermeldt onder het hoofd „Deelnemingen en voorschotten” een bedrag van ca 17,5 miljoen. Daarin is begrepen f 15 miljoen als *kostprijs* van de helft van het aandelenkapitaal der Garuda Indonesian Airways N.V. De waarde van deze aandelen is nog steeds niet bekend, daar de jaarstukken van de Garuda over de periode 1950 t/m 1952 nog niet zijn vastgesteld. De accountantsverklaring maakt dan ook ten aanzien van de waardering dezer aandelen Garuda opnieuw een uitdrukkelijk voorbehoud.

In het credit van de balans ziet men de laatste jaren de post „additionele afschrijving op vliegend materieel”. De bedoeling van deze additionele afschrijving is *niet* om rekening te houden — wat men zou kunnen vermoeden — met de gestegen vervangingsprijzen-in-dollars van het vliegend materieel. De opzet van deze méér-afschrijving is slechts het in 1949 ontstane devaluatieverschil op te vangen. Voor eenzelfde hoeveelheid dollars worden immers thans méér guldens worden betaald dan vóór de devaluatie. Omdat dus de aanschafprijzen-in-guldens van het vliegend materieel door de devaluatie zijn gestegen, heeft men deze „additionele afschrijving vliegend materieel” gecreëerd.

Vooruitzichten.

Vooraf van de invoering van toeristentarieven, ook op andere lijnen, verwacht men goede resultaten; een niet onbelangrijke expansie van het vrachtvervoer wordt in het vooruitzicht gesteld. Ook in 1953 echter zullen de resultaten de invloed ondergaan van een vertraging in de aflevering van bestelde vliegtuigen. Niettemin verwacht

men, dat het vervoer zich in dit jaar „naar wens” zal ontwikkelen. Althans, volgens het jaarverslag. Bij de toelichting daarop tijdens een persconferentie heeft Dr Plesman echter medegedeeld, dat er het eerste halfjaar van 1953 met verlies is gewerkt! De K.L.M. was op dat moment — eind Juni — zelfs f 7,5 miljoen ten achter ten opzichte van het jaar 1952. Over de resultaten voor het gehele jaar 1953 bleek op deze persconferentie nog geen verstandig woord te kunnen worden gezegd. Wij vinden een dergelijke, vrij duidelijke tegenstrijdigheid tussen jaarverslag en mondelinge mededelingen, terzelfdertijd gepubliceerd, niet erg begrijpelijk en ook niet erg fraai.

Wij willen deze bespreking beëindigen met de opmerking, dat het jaarverslag van de K.L.M. over 1952 in rustige, bijna sobere toon is geschreven en dat het voortreffelijk is geïllustreerd. Men krijgt, ook uit dit jaarverslag, wel de indruk, dat de K.L.M. alles zal doen om een goede bijdrage te leveren aan de groei van het internationale luchtverkeer.

Voorburg.

Th. M. SCHOLTEN.

AANTEKENING

Marktonderzoek voor Amerikaanse films

Meer dan 40 pCt van de totale inkomsten der Amerikaanse filmaatschappijen is afkomstig uit het buitenland. Niet alle films, die deze maatschappijen voortbrengen, worden op de buitenlandse markten gelanceerd. Enerzijds is dit een gevolg van beperkingen, waaraan Amerikaanse films in sommige landen zijn onderworpen, anderzijds is het in verband met de economische toestand in een aantal landen niet lonend bepaalde films aldaar ter markt te brengen. De laatste categorie buitenlandse films wordt bijna de helft van de Amerikaanse buitenlandse markt voor films en de maatschappijen zien zich geplaatst voor het probleem, welke harer producten zij in elk dezer landen in circulatie moeten brengen. Weliswaar maakt de kennis van hen, die met de filmdistributie zijn belast, het mogelijk met een zekere graad van nauwkeurigheid films voor de buitenlandse markten te selecteren, maar geen der ter zake kundigen is uiteraard volkomen objectief. Aangezien een onjuiste selectie van voor een bepaald land bestemde films een aanzienlijke daling der inkomsten tot gevolg kan hebben, ligt het voor de hand, dat de maatschappijen hebben getracht een methode te vinden, die de kennis der experts kan aanvullen. In een recent nummer van „The Journal of Marketing” is een dergelijke selectiemethode uitvoerig geschetst. Met het oog op de interessante resultaten dezer methode, wordt een en ander hieronder in beknopte vorm weergegeven.

* *

Amerikaanse films worden doorgaans allereerst in de Verenigde Staten in circulatie gebracht. In verband hiermede heeft men nagegaan, of de financiële resultaten van films in bepaalde Amerikaanse wijken een betrouwbare index zouden kunnen vormen voor de resultaten in één of meer landen. Men hoopte bijvoorbeeld, dat gebieden en wijken, die worden bevolkt door personen van Italiaanse herkomst, zouden kunnen dienen als maatstaf voor Italië. Het enige — zij het dan zeer interessante — resultaat van deze studie was, dat werd aangetoond, hoe snel de Amerikaanse cultuur door buitenlandse bevolkingsgroepen werd overgenomen: de financiële resultaten in geen enkele buurtbioscoop verschilden aanzienlijk van die in de Verenigde Staten als geheel.

Vervolgens werden de financiële resultaten, die de films in de Verenigde Staten opleverden, vergeleken met die in elk der afzetgebieden. De verschillen waren talrijk en aanzienlijk. De geringste verschillen in relatieve inkomsten deden zich voor tussen de Verenigde Staten en Engeland en de Britse Dominions, maar zelfs hier gaf één op de drie films aanzienlijk verschillende winsten te zien. De resultaten van deze studie waren dus in zoverre negatief, dat duidelijk bleek, dat een film, die het in de Verenigde Staten „doet” in andere landen niet eenzelfde resultaat behoeft te hebben.

De filmmaatschappijen zagen zich derhalve genoodzaakt een andere weg te volgen. Nagegaan werd, welke inkomsten werden getoucheerd uit films, die in het verleden in de verschillende landen ter markt werden gebracht. De eerste stap daartoe was het verkrijgen van vergelijkbare cijfers voor een representatieve groep films in ieder land gedurende een representatieve periode. De ervaring heeft geleerd, dat de films gedurende hun eerste circulatiejaar, al naar gelang wáár zij draaiden, 60 tot 99 pCt van hun totale opbrengst opleverden. In verband hiermede kon de opbrengst van iedere film na één jaar van circulatie als vergelijkingscijfer worden gebruikt. Teneinde een representatieve groep films te verkrijgen werden de opbrengsten van één jaar verzameld over een periode, die niet verder teruggreep dan op praktische, economische en statistische gronden verantwoord was. Zo werden de gedurende en direct na de oorlog behaalde resultaten, alsmede die welke betrekking hadden op landen, die in een bepaalde periode in bijzondere omstandigheden verkeerden, buiten beschouwing gelaten. Met uitzondering van Argentinië — waar gedurende enige tijd in verband met importrestricties geen nieuwe films konden worden gelanceerd — en de landen achter het IJzeren Gordijn, werden aldus gegevens verzameld over alle belangrijke afzetgebieden.

Voor ieder land wordt een basiscijfer berekend, dat het gemiddelde van de opbrengsten gedurende één jaar van alle in het betreffende land uitgebrachte films weergeeft. Voor iedere film afzonderlijk worden de ontvangsten gedurende één jaar vergeleken met dit basiscijfer, waarna een classificatie volgt. Bedragen deze ontvangsten 1 tot 39 pCt van het basiscijfer, dan krijgen zij de classificatie zeer gering; een percentage van 40–79 ontvangt de classificatie gering; 80–119 pCt gemiddeld; 120–159 pCt goed; 160–199 pCt zeer goed en 200 pCt of meer wordt geëvalueerd als uitstekend.

Een verdere verfijning wordt verkregen door de films in zes groepen te verdelen, nl. actie-films, waartoe o.a. behoren het wild-west- en Tarzan-genre; drama's; muziek- en show-films; comedies, waarbij het humoristische accent voornamelijk valt op de dialoog; kluchten van het genre, waarin de Marx Brothers of de heren Laurel en Hardy plegen te excelleren en ten slotte de mysterie-films. Het ligt voor de hand, dat vele films grensgevallen zijn, die niet gemakkelijk bij één dezer groepen kunnen worden ingedeeld. Voorts is bovengenoemde verfijning slechts van secundaire betekenis, aangezien in landen waar drama's de voorkeur genieten, een goede muziekfilm meer succes kan opleveren dan een slecht of middelmatig drama. Niettemin kan op grond van deze indeling een indruk worden verkregen van de populariteit, die deze filmtypen in de diverse landen genieten. Op blz. 563 van dit nummer zijn de posities; die de filmtypen in een aantal landen innemen, weergegeven. Om een enkel voorbeeld te geven: het Nederlandse publiek geeft de voorkeur aan actiefilms,

daarna komen successievelijk drama's, muziek- en show-films, kluchten en comedies, terwijl mysteries in ons land de rij sluiten. In 23 landen ¹⁾, die tezamen ca 70 pCt van de Amerikaanse filmmarkt uitmaken, boeken muziek- en showfilms de meeste successen; in 15 landen is dit het geval voor actiefilms. Drama's staan in de wereld als geheel genomen op de derde plaats, gevolgd door resp. comedies, mysteries en kluchten. De figuren op blz. 563 maken een verdere toelichting overbodig.

Uit de gegevens, die volgens de hierboven geschetste weg werden verzameld, is derhalve na te gaan, welke films in de verschillende landen al dan niet op succes konden bogen. Door een nog niet in circulatie gebrachte film te vergelijken met films van eenzelfde type, kan een vrij nauwkeurige schatting plaatsvinden van het vermoedelijke resultaat, dat de betreffende film in een bepaald land te wachten staat. De grote moeilijkheid, die zich hier voordoet, is echter, dat iedere film een creatie is, die in belangrijke opzichten van andere films moet verschillen. Daardoor zijn er maar weinig films, die, wat type, rolbezetting ²⁾, opzet, enz. betreft, zodanig met andere producten overeenstemmen, dat deze procedure alleen volkomen betrouwbare resultaten oplevert.

Men heeft nagegaan, of er films zijn, die in verschillende landen dezelfde of ongeveer dezelfde classificatie — zeer gering, gering, gemiddeld, enz. — verkrijgen. Het bleek, dat slechts weinig films — waarvan bovendien de meerderheid overal een mislukking was — over de gehele wereld een vrijwel gelijklopende classificatie ten deel viel; slechts één film uit een serie van 126 kreeg in alle landen de classificatie „uitstekend”, nl. „Three Musketeers”. Aangezien de resultaten van deze studie onbevredigend waren, heeft men onderzocht of er tussen diverse landen of landengroepen een dusdanige culturele verwantschap bestaat, dat een film, die het in een bepaald land „doet”, ongeveer eenzelfde resultaat in landen, die tot dezelfde culturele groep behoren, boekt. Aldus hoopte men in iedere groep een land te vinden, dat als testgebied voor de gehele groep zou kunnen dienen. Teneinde een basis voor zo'n culturele groep te vinden, werden landen, waarin minstens 80 pCt van de films een gelijke classificatie verkregen als gelijke groep van de eerste orde, en landen, waarin de classificatie voor 70–79 pCt gelijklopend was, als gelijke groep van de tweede orde beschouwd. Aldus werden zeven culturele groepen van de eerste en twee groepen van de tweede orde gevonden. Opmerkelijk is, dat de Verenigde Staten, Zwitserland en Israël geen voldoende overeenstemming met andere landen vertoonden om hen in een of andere groep onder te brengen.

De meest voor de hand liggende procedure om een film voor een bepaald land te selecteren, is het verzamelen van de vroegere resultaten van films, die tot hetzelfde type behoren en af te wachten hoe de resultaten van de betreffende film na één jaar van circulatie in de overige landen, die tot de cultureel verbonden groep van het eerstgenoemde land behoren, zullen zijn. Aangezien het in vele gevallen onmogelijk of onpractisch is één jaar op de laatstgenoemde gegevens te wachten, is gezocht naar een methode om de gewenste gegevens sneller ter beschikking te krijgen. De ervaring heeft geleerd, dat er een bepaalde relatie bestaat tussen de opbrengsten, die in de grote steden, waar de films hun première beleven,

¹⁾ Niet alle bij het onderzoek betrokken landen zijn in de weergegeven figuur verwerkt.

²⁾ Een belangwekkende bijzonderheid is, dat een onderzoek naar de populariteit van filmsterren weinig of niets bijdroeg tot de resultaten van het algemene onderzoek. Dit vloeit voort uit het feit, dat de rolbezetting slechts één van de vele factoren is, die het succes van de film bepalen.

worden getoucheerd, en de opbrengsten na één jaar circulatie door het gehele land. Onder normale omstandigheden verkrijgen de films in de grote steden — de zgn. „sleutelsteden” — dezelfde classificatie als die welke zijn gebaseerd op een geheel omloopjaar. Uiteraard is de „sleutelsteden”-methode, indien zich bijzondere omstandigheden voordoen, minder betrouwbaar dan die, welke op de totale ontvangsten van een jaar is gebaseerd. Hiertegenover staat, dat het tijdselement van veel belang is.

* *

De hierboven weergegeven methode is thans ruim een jaar toegepast en zij heeft uitstekende resultaten opgeleverd. Het is voorgekomen, dat plaatselijke distributeurs, afgaande op hun ervaring, films, die in cultureel gelijke groepen succes hadden, niet in omloop wilden brengen. Nadat deze distributeurs waren overgehaald zulks toch te doen, bleek, dat de betreffende films ook in hun land succes opleverden. Voorts waren er distributeurs, die films in circulatie wilden brengen, die in de tot hun culturele groep behorende landen een mislukking bleken; voor zover deze lieden niet werden overreed, bleken de films ook in hun land teleurstellende resultaten op te leveren. Naarmate meer films hun eerste omloopjaar voltooiden en derhalve meer gegevens ter beschikking komen, wordt de beschreven methode meer betrouwbaar. Ongetwijfeld zal haar toepassing, aldus „The Journal of Marketing”, tezamen met betere verkoopmethoden, betere kwaliteit der films en een verbeterde exploitatie een aanzienlijke verhoging der uit buitenlandse markten betrokken inkomsten ten gevolge hebben.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

De geldmarkt was gedurende de gehele verslagweek, dus ook na 16 Juli, de dag van de storting op het bij de jongste inschrijving toegewezen schatkistpapier, zeer ruim. De saldi van banken bij de centrale bank bedroegen per 13 Juli niet minder dan f 311 mln, zodat reeds direct na deze inschrijving — waarvoor naar schatting ca f 200 mln nodig was — onbelegde middelen resteerden.

De marktnoteringen voor schatkistpapier, nl. $\frac{7}{16} - \frac{1}{2}$ pCt voor looptijden tot een jaar, $\frac{13}{16} - \frac{1}{4}$ pCt voor ca 3 jaar en $\frac{13}{4} - \frac{3}{16}$ pCt voor ca 5 jaar, alsmede de callgeldnotering ad $\frac{1}{2}$ pCt bleven grotendeels nominaal van karakter. Met uitzondering van enkele geldgevers, die, doordat zij bij de inschrijving gemajoreerd hadden, thans enig papier konden afstoten, lieten nl. de verkopers over de gehele linie verstek gaan.

De kapitaalmarkt.

Het gemiddelde rendement op aandelen, dat door de Rotterdamsche Bank per het einde van elk kwartaal wordt berekend, bedroeg per ultimo Juni 1953 6,26 pCt, dus slechts weinig lager dan per ultimo Maart jl. (6,31 pCt).

Sinds Juni 1952 is dit rendement gedaald van 6,74 tot 6,26 pCt, dus met ca 7 pCt. Daar in het tijdvak ult. Juni 1952—ult. Juni 1953 het aandelenkoersniveau, gemeten aan de algemene aandelenindex van A.N.P./C.B.S., met ca 15 pCt steeg, moet het gemiddelde dividend in deze periode met ca 7 pCt zijn gestegen. Anders dan in vele voorgaande kalenderjaren, toen het koersverlies op de hoofden het na afreken van belastingen resterende inkomen overtrof, heeft aandelenbelegging in genoemde periode derhalve zowel qua hoofdsom als qua inkomen over het algemeen goede resultaten afgeworpen.

Wat de obligatiemarkt betreft, zet de Regering, evenals op de geldmarkt, haar politiek voort om bij de geldgevers

Het Bestuur van de Stichting „Valkenheide” (Opvoedingsgesticht) uitgaande van de Ned. Hervormde Kerk, vraagt een

ADJUNCT-ADMINISTRATEUR

Geboden wordt het vooruitzicht, om bij gebleken geschiktheid, t.z.t. benoemd te worden tot Adjunct-Administrateur. Godsdienst N.H. Niet ouder dan 35 jaar. Woning beschikbaar. Eigenhandig geschreven sollicitatiebrieven met uitvoerige inlichtingen inzake opleiding, levensloop en referenties, voorzien van recente foto, te richten aan de Directeur van „Valkenheide” te Maarsbergen.

INDUSTRIESCHAP VOOR DE ZAA NSTREEK

ROEPT SOLLICITANTEN OP VOOR
de bezetting van een

LEIDENDE FUNCTIE

De te benoemen functionaris zal onmiddellijk onder het Bestuur van het Industrieschap worden belast met de technische leiding.

In aanmerking komen zowel academisch gevormden (economisten, juristen, ingenieurs) als zij, die een brede ervaring hebben opgedaan in het bedrijfsleven.

Sollicitatiestukken inzenden binnen drie weken na verschijning van dit blad bij de Secretaris van het Industrieschap, Gebouw Kamer van Koophandel en Fabrieken, Westzijde 39 te Zaandam.

Geen persoonlijk bezoek dan na oproeping.

door het laten verlopen van tijd onbelegde middelen te doen accumuleren, waardoor thans reeds gunstige positie nog verder wordt versterkt. Thans verklaarde zij in de Tweede Kamer, dat zij zich nog moest beraden over de grootte van haar aanstaand beroep op de kapitaalmarkt.

Naarmate de verbetering van de Nederlandse deviezenpositie voortgaat, worden de laatste tijd ook beperkende bepalingen, geldend t.a.v. zich hier te lande bevindende buitenlandse kapitalen, afgeschaft, thans bijv. ter zake van de transfer en aflossingen. Van een herstel van de vooroorlogse vrijheid voor het internationale kapitaalverkeer is uiteraard nog geen sprake, maar wel hebben deze liberaliseringsmaatregelen ten gevolge, dat buitenlandse factoren een groter invloed op de Nederlandse kapitaalmarkt kunnen krijgen.

	10 Juli 1953	17 Juli 1953
Aand. indexcijfers.		
Algemeen	154,5	155,8
Industrie	213,2	214,3
Scheepvaart	161,1	161,9
Banken	137,1	136,2
Indon. aand.	66,8	68,3
Aandelen.		
A.K.U.	165	168½
Philips	166	168½
Unilever	190½	192½
H.A.L.	134½	135½
Amsterd. Rubber	96½	98½
H.V.A.	106½	110½
Kon. Petroleum	311½	317½
Staatsfondsen.		
2½ pCt N.W.S.	79½/16	79½/16
3-3½ pCt 1947	97½/16	98
3 pCt Invest. cert.	98½	98½/16
3½ pCt 1951	101½	101½
3 pCt Dollarlening	95½/16	96
Diverse obligaties.		
3½ pCt Gem. R'dam 1937 VI ...	101½/16	101½
3½ pCt Bataafsche Petr.	101½	101½
3½ pCt Philips 1948	100½	100½/16
3½ pCt Westl. Hyp. Bank	98	98

J. C. BRUZET.